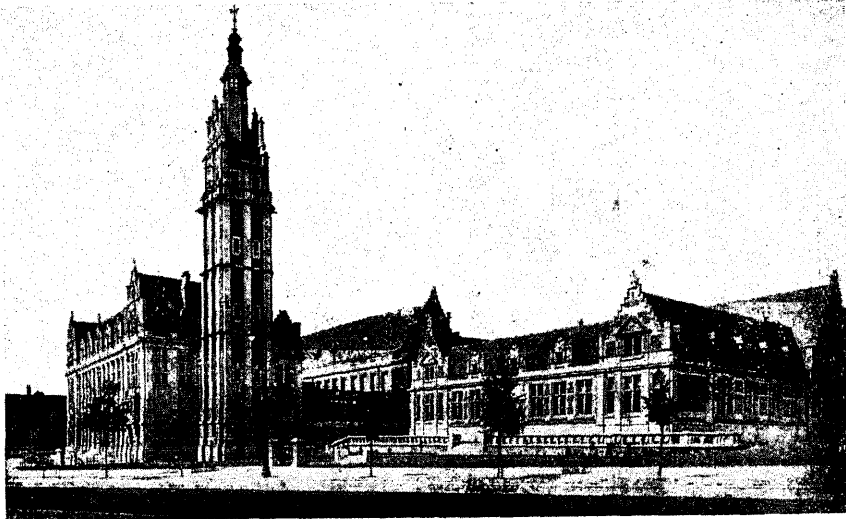

ÜLIÕPILASLEHT

TARTUS

Nr. 12

TALVEKUUL

1931

MIHKEL VESKE: LAULUD.

Korraldanud ja redigeerinud M. Jürna ja E. Nurm. Autori pildiga ja kirjandusajaloolise sissejuhatusega. 204 lk., 3 krooni, köites 3 kr. 50 s.

Sellesse väljaandesse on koondatud Mihkel Veske ilukirjanduslik looming, kokku 193 laulu, nende hulgas palju niisuguseid, mis pole seni trükitis ilmunud. Laule pole ei sisuliselt ega vormiliselt vähemalgi määral muudetud, vaid on toodud sel kujul, nagu autor nad järele jätnud. Muudetud on ainult õigekirjutust. Ühe kirjaniku hoolika kokkuvõttena peaks see aset leidma igas raamatukogus ja raamaturiiulil, kuhu kogutakse vanemate autorite töid.

EESTI KIRJANDUSE SELTSI KIRJASTUS.

L
I
V
O
N
I
A

ÕLU
MÕDU
LIMONAD

TARTUS, KALDA 5/6 TEL. 2-38

Iga tudeng nõuab ainult
EESTI ÕLUT

Valmistatud

kodumaa odra linnastest.

|| „RIIETUS“ ||

om. A. NUUSA
SUURTURG 2, TEL. 11-87

Valmistab

elegantseid meesriideid

oma kui ka kaastoodud riidest.

A. JOSSET

Asutatud 1895. a.

TARTUS, KÜÜNI TÄNAV 4

PIDU-, TÄNAVA
JA SELTSKONNA

JALANÕUD

tuntud headuses.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA H'Ä'LEKANDJA

Praegune noorsooliikumine ja üliõpilased.

Kas on meil põhjust küsimust nõnda seada? Kas selleks on tegelik, enam mitte edasilükatav, ammu lahendust nõudnud tarve või on tegemist palja teoretiseerimisega?

Küsimusel on tegelikult väga raske ja kaugeleulatuv mõju.

Kes eesti koolinoorsoo elule ja tema üleriiklikule liikumisele viimaste aastate kestel ligidal on seisnud, peab tunnustama, et üliõpilaste osavõtt sellest on vähenenud ja tüheksilgne.

Võiks loota, et üliõpilasnoored, eriti nüüd, rahvusaate renessansil, peaksid liginema ka koolinoortele ja neile aatelist virgutust ning õpetust andma.

Praegu on liikumas koolinoorste politiseerimise tendentsid.

Dir. N. Kann kirjutab sellest, et igaüks „kes meie koolile lähedal seisab, teab, et praegusel ajal iga riigi koolides ja eriti õpetajate ettevalmistuskoolides katsetakse pörandaaluste isikute poolt luua „rakukesi“, mis valmistaksid noorsugu ette demokraatliku korra kukutamiseks ja tööliste diktatuuri maksmapanemiseks“. („Väärnähted meie koolielus“, Pvl. 1931, nr. 298.)

Kõigile demokraatlikult mõtlejatele on selge, et üldsuse kooli ei tohi parteipolitistada ega noorele n. ö. juba lutuga sisse sõtta

klassivaimu, „klassiteadvust“, mis ei luba vaba eneseleidmist südametunnistuse ja enesekasvatuse alusel.

Nagu meie koolid ei tohi muuta üksikute erakondade koolideks, nii ka koolinoorste ringid ega ülemaalsed liidud ei tohi saada üksikute parteide noorteosakondadeks.

Noorsotsialistil A. Tonska'l („Kevadik“ 1930/31, nr. 2) on õigus öelda, et tänased noored seisavad murrangu lävel.

Meie noorsooliikumisel on ees kaks võimalust. Kumba valida? Kas teha noorsoo üldised liikumised poliitiliselt erapooletuks või politiseerida noorsoo liikumine?

Viimast pooldavad sotsialistid ja nende noored (E. Tuiman, Noorpõlv poliitiliseks! „Rünnak“ 1931, nr. 1.) ja töötavad selles suunas täie hooga, nagu nad üldse ei suuda ette kujutada apoliitilist noorsootööd ja parteivaba pedagoogikat.

Oma arvamisi püütavad nad järjest pealetungivamalt läbi suruda.

Noorsotsialistide 5. kongress toob kategoorilise resolutsiooni: „Igasugune lepete tegemine kodanluse . . . ollustega on noorsotsialistide . . . juures täiesti lubamatu“ (vt. „Rünnak“, mai 1931., lk. 91).

Nende ideoloog E. Tuiman (Noorpõlv poliitiliseks! „Rünnak“ 1931, nr. 1) arvab, et „erapooletud noorpõlve-organisatsioonid kaotavad oma mõtte, säilib ainult kaks vastaspoolt . . . kodanlastagurline . . . ja . . . sotsialistlik töölisnoorpõlv“. (lk. 15—16).

Meie ei saa nõus olla sellega, et vaenu õhutatakse ühiskonna rühmituste vahel. Selle asemel tuleks näidata ühiskonna liikmete ja eri osade koostööd, omavahelist olenevust ja kasvatada sallivusele. Tuleb aga arvata, et noorte differentseerumine parteipoliitilisel alusel ei ole Eestile mitte õnnistuseks, vaid lõhub meie jõu omavahelistel võitlustel.

Üldse on meil liiga kaugele mindud elu politistamisega. Kunst, teadus, kirjandus, kool, karskus — kõik tahetakse teha parteipoliitiliseks olenevaks.

Selle vastu tuleb astuda võitlusesse. Muidu meie ühiskonna elu varsti muutub kõikide sõjaks kõikide vastu. Eriti noorsugu tuleb ära hoida parteilisest kivistamisest.

Keegi ei võitle selle vastu, et inimesel võib ja peab olema, tekkima ilmavaade, vaid selle vastu, kui ta oma vaateid peale surub väljakujunemata noortele.

Ilmavaade on südametunnistuse ja isikliku mõistuse tasapinna asi.

Küll aga ei saa rahulikult kõrvalt vaadata, kui teatavat ühekülgselt dogmat, üht teatavat ilmavaadet hakatakse otseselt või kaudselt levitama organisatsioonis, mis mõeldud poliitiliselt erapooletuna, kus peaksid kaasa töötama kõik, vaatamata poliitilisele meelsusele.

Praegu on pea ainuke ja ainuke välja arenenud üleriiklik koolinoorte organisatsioon E. Noorsoo Karskusliit (ENKL) umbes 5000 isikliikmaga. Kuna puudub muu keskorganisatsioon, siis on tema alla koondunud ja koonduvad järjest mitte üksi karskusringid, vaid kõiksugused muud — kooli kooperatiivid, spordiringid, maleklubiid jne. jne.

Seepärast ei saa eesti riikliku elu seisukohalt olla ükskõikne selle vastu, milline on ENKL mõju koolinoortele tema juhtkonna meelsuse kaudu.

Avalik saladus on, et ENKL juhatuse koosseisus ja selle lähedal seisvas isikkonnas on järjest tõusvas enamuses ühe, nimelt sotsialistliku ilmavaatega tegelased, noorsotsialistid, mõned neist koguni aktiivsed politikategelased, kes töötavad Tartu Noorsotsialistlikus Ühingus ja kõnelevad noorsotsialistlikel kongressidel. Kellelgi pole selle vastu, et need tegelased karskustööd teevad. Kuid kahjuks nemad mõjustavad kogu noorsooliikumist teatavas noorsotsialistlikus vaimus.

Sügisel valiti noorsoo karskustöö instruktori vastutusrikkale kohale noor üliõpilane, kes on tuntud poliitiliselt õige ägeda iseloomu poolest ja tegevusega noorsotsialistlikes ringkondades. Formaalset valimised võisid olla korras (?), kuid sisuliselt äratasid need võõrastust.

ENKL juhtiv ringkond moodustab õige kinnise ringi, kus valitseb printsiip, mida võiks nimetada konjuraatsiooni ehk vandeletsi printsiibiks. Nimelt komplekteeritakse uusi jõude ainult sama ilmavaatega isikute seast. Noorsotsialistlikud ringkonnad on eriti agarasti liikvel ENKL ümber. Nad muutuvad iga aastaga julgemaks.

ENKL juhatuse asukoht on põhikirja järele Tartu. Teatav ringkond Tartus hoolitseb selle eest, et „oma mehed“ saaksid asja juurde. Kord aastas üle maa kokku sõitvad koolide ringide esindajad muidugi ei tea olukordi, vaid valivad juhatusse need isikud, keda neile koosolekul ENKL juhatuse poolt ette pannakse — tavaliselt seavad ENKL juhatuse liikmed üles teineteist vastastikku ja soovivad kõige suurema paatosega. Kildkonna mõju kasvab iga aastaga.

Tartus on küllalt teisitimõtlejaid. Kuid et neil puudub selline aktiivsus ja kindel organiseerimine, nagu seda üles näitavad noorsotsialistid, nii on seni opositsioon vähe üles astunud.

Viimastel aastatel on küll korduvalt ajalehis ja koosolekuil hoiatatud noorsotsialistlikku ringkonda, kuid ainult hoiatatud ja keelatud, mitte rohkem.

Loomulikult on sellele järgnenud alati vastuseletused ja enese ingelsüütuse tõendamised. Neid küll keegi ei usu, seletajad ise ka mitte.

Vanemad tegelased on vaadanud väärnähtustele läbi sõrmede. Nad seisavad eemal ja ei ulatu nägema asja sisse.

See julgustab teatavat ringkonda aina avalikumalt oma palet näitama, julgustab isegi ebataktilistele ülesastumistele, nii näiteks ülikooli ja üliõpilasorganisatsioonide vastu, nagu ülemaailmsel noorsootegelaste kursusel (1929. a.) tookordse ENKL esimehe poolt mustas valguses näidati ülikooli, õppejõude ja üliõpilasorganisatsioone.

Juhuliselt viibis seal ka üliõpilasi, kes võtsid sõna sellise ebataktilise ülesastumise vastu ja tähendasid, et pole otstarbekohane alma materi elu arvustama tulla koolinoorte ette, kes vähe kursis tõelise olukorraga.

See on ainult üheks näiteks paljude seast selle üle, kui kaugel võib minna inimeste julgus ja pieteedilagedus. Irvitatakse selle üle, mida vaevaga ehitame ja kõigutatakse mõttetult arvustamisega positiivset usku meie omajõulisusse, meie võimetesse.

Noorsootegelaste kursused peetakse sel jõuluvaheajal jälle. Oleks soovitatav, kui refereerima ülikooli ja üliõpilaselu kohta kutsetakse objektiivsemaid ja asjaomasemaid tegelasi. Ka üldse tuleb valvel olla, et ei lubataks sihilikkusi ja varju heitmist. Oleks hea, kui ENKL kutseid osavõtmise kohta saadaks ka üliõpilasorganisatsioonide ja üliõpilaskonna esindajatele. Seega oleks neil võimalik kompetentseid ja objektiivseid vastuseid anda koolinoorte poolt ette pandud küsimustele. Seega hakkaksid uueduma sidemed koolinoorte ja üliõpilaste vahel, mis praegu (ja vägagi intiimsel kujul) olemas paraku ainult E. Üliõpilaste Karskuseühendusel ja EÜS.Veljestol.

Samuti tuleks üliõpilastel võimalusi leida kontakti saamiseks Noorte Kotkaste liikumisega.

Olgu mainitav ka kaasa aitamine Ülemaailmse Eesti Noorsoo Ühenduse (ÜENÜ) kohalikes osakondades. Kuid see on juba teises järjekorras.

Esireas on tähtis ühendus koolinoorsooga, kus üliõpilane eriti viljakalt võib olla koolinoore ideoloogiliseks juhiks, uue generatsiooni aadete lipukandjaks ja sillaks, puhvriks alaealise ja täisealise maailma vahel, pinevuste reguleerijaks, kahjulikkude tendentside allasurujaks.

Omal ajal, koolinoorsoo liikumise hiilgeaegadel (nii 1923—26) oli üliõpilastel rohkesti kokupuuteid koolinoortega. Aktiivseteks koolinoorte juhtideks olid L. Kangur, H. Kukke, Ed. Roos, ja teised tuntud üliõpilaskonna tegelased.

Sel ajal koolinoorsoo liikumine koolinoorsoo keskliidu kaudu oli juhitud rahvuslikus vaimus ja oli solidaristlikul alusel.

Sotsialistlikud elemendid hoidusid koolinoorsoo keskliidust eemale ja koondusid ENKL ümber, mille kordkorralt täielikult vallutasid.

Koolinoorsoo Keskliidu likvideerimise järele on ENKL ainuke koolinoorsoo liikumise kandja, tema juhtiv ringkond talitab vabalt, kuivõrt avalikkuse (nõrk) kontroll seda võimaldab.

Nüüd peab parandus tulema. Üliõpilased astuvad koolinoorsoo liikumisele ligi nõudmistega:

- 1) Koolinoorsoo liikumine olgu poliitiliselt erapooletu,
- 2) aktiivsed parteitegelased ärgu olgu tema juhtideks,
- 3) oleme valvel, et koolinoorte seas ei külvataks valearvamisi akadeemilise elu kohta,
- 4) ligindame koolinoori tudengkonna kultuurrahvuslikele püüdeile.

Ühenduses sellega märgiksime ära aparteilise, riigimeelse, rahvusaatelise üleriikliku koolinoorte keskorganisatsiooni elustamise vajadust.

Üliõpilastel nüüd, rahvusliku renessansi koidikul, millest meie loodame uut ärkamisaega, tuleks aktiivselt suunduda koolinoorsoo poole, teda kaitsta pedagoogilisest ja rahvuslikust seisukohast kardetavate tendentside vastu. Meil tuleb enestel peale tungida, ise juurde minna.

Minnavastu koolinoortele — see oleks meie rahvusliku liikumise üheks tähtsaks ülesandeks.

A. Kallits.

Rektor prof. Joh. Köpp, valiti järgneva kolme aasta peale Alma Materi juhiks edasi.

Helsingi Ülikooli soomestamisest.

Tihe kontakt soome ja eesti üliõpilasnoorsoo vahel on teineteisele lähendanud ka neid muresid ja liigemaid ning kaugemaid eesmärke, millede võitmiseks rakendunud kummagi maa üliõpilasmaailm. Ehkki otseselt aitama ei küünita, siiski moraalselt tuge võidakse teisele pakuda — eelarvosteta teineteise püüdeid jälgides ja mõõndes. Teinekord saadakse üksteiselt ergutustki — on ju olnud ja on veelgi mõlema maa oludes rohkesti, kui ei ühiseid, siis vähemalt ühesuguseid momente.

Eesti üliõpilasele on teada, et puht-rahvuslikult mõtleva soome üliõpilasenamiku akuutsemad päevaküsimusi on soomekeelse riigi-ülikooli nõutamine. (Teatavasti on Turu soomekeelne ülikool asutatud ja ülalpeetav erarahadel). Riigi-ülikoolis aga, s. o. Helsingi ülikoo-

lis senine õppekorraldus põhjeneb 1923. a. antud ülikooliseadusel. Viimane jättis rootsi keelele ülikoolis soome keele kõrval kaunis suured õigused, milline asjaolu on põhjustanud ülikoolis teaduslikku tööd küllaltki segava lakkamatu keeleriiu. Nimetatud seaduse alusel pidas Helsingi Ülikoolis 1930/31. õppeaastal rootsi keeles loenguid eri teaduskondades 16 korralist professorit, 7 ülemäär. prof., 3 abilitist ja 23 dotsenti. Siia hulka pole veel loetud neid õppejõude, kes lugesid mõlemas keeles. Üldiselt on küll õppejõudude rohkuse tõttu võidud töö korraldada nii, et soomlased selle all palju ei kannata, kuna sageli juhtub, et just samal semestril sama ainet loetakse eri keeltele. Kuid on siiski ka aineid, kus valitseb tugev rootsi ülekaal, kus ei pääse rootsikeelseid loenguid

kuulamata. Selline on näiteks filosoofia. Siin on üks professor soomekeelne (teoreetil. filos.) ja teine rootsikeelne (prakt. filos.), kuid ainult üks dotsent luges soome keeles (teor. fil.) ja 3 dotsenti rootsi keeles (prakt. filos., filosoofia ja psühhol. dotsentuurid). Nagu näeme, oli soomlasele kättesaadav peaaegu ainult teoreetiline filosoofia. Praktilise filosoofia õppimiseks ta vajab rootsi keele oskust. Peale selle on ka aineid, millede jaoks on olemas ainult üks professor (dotsentuur) ja kus täitjaks ongi rootsikeelne õppejõud. Säärasteks osutus filos.-teaduskonnas esteetika professor ja sotsioloogia ülem-professor ja arstiteaduskonnas arstiteadusl. radioloogia dotsentuur.

Kui võrdleme ülaltoodut meie ülikoolis valitsevate oludega, siis leiame, et soomlane omas „sega-

keelses“ ülikoolis polegi meist halvem asendis. Kuna tema ehk ainult mõnd üksikut ainet on sunnitud kuulama rootsi keeles, on meie teoloog paratamatult sunnitud kuulama loenguid ja sooritama eksameid saksa keeles, jurist vene keeles ja samuti arstiteadlasel on tege- mist ka saksakeelsele õppejõudu- dega. Kuid Tartu üliõpilane teab, et omakeelne teadus on meil veel nii noor, et pole jõudnud anda eesfikeelseid õppejõude igale alale. Ta teab, et muukeelsed professorid teatava aja jooksul on kohustatud hakata lugema eesti keeles (ehkki mitmele „üleminekuajaga“ aina on pikendatud). Eestlane teab, et saksa- või venesoo professor ei õpeta mitte saksa või vene üliõpilaste pärast. Me teame ka, et muulastel mingit mõju pole ülikooli asjaaja- mises. Kuid see kõik ongi teistil Helsingi Ülikoolis. On selge, et mitte loengukeel ei põhjusta n. n. keele- riidu sealses ülikoolis. Vaid rootsi keele- ja rahvusküsimus üldse, mil- lega ikka ja alati ollakse sunnitud arvestama kõigis ülikooli eluaval- dusis, kuna kahekeelsus valitseb

nii teaduskondades kui ülikooli kon- sistooriumiski. Ja „keeleriidusid“ võib neis tekkida vähemategi küsi- muste puhul, kus eri keelerühmil iganes on saavutada pisemaidki võite (vt. „Üliõpilaslehti“ nr. 7).

1930. a. kevadel ilmus ülikooli konsistooriumilt — pooleteiseaas- tase töö viiljana — ülik. muutmis- ettepanek, mis hiljem saadeti riigi- nõukogule. Selle kava järele jääks Helsingi Ülikooli rootsi keeles luge- vaid professoreid 16, abilisi 3 ja rida teisi õppejõude. On arusaadav, et see kava mingeid olulisi muu- datusi ei too senises keeleriisus. Öi- gustatult näeb soome üliõpilane se- nise nääklemise lõppu ainult mõ- lema keele eraldamises Helsingi Üli- kooli täielise soomestamise ja root- sikeelse kõrvalülikooli asutamise või Åbo akademia laiendamise näol. Nagu näeme, ei taha soome üliõpi- lane sugugi riisuda rootslaselt oma- keelset õppevõimalust kõrgemas õp- peasutises. Ta tahab meeleldi anda rootslasele selle, mis kuulub temale rahvaarvu suhte järele.

Ülikooli soomestamine pole ainult tänapäeva mureks soome üliõpilas-

maailmas. Ta on seda olnud juba aastakümneid, ehkki mitte nii in- tensiivsena kui viimasel ajal, mil pole ilmunud peaaegu ühtki „Üli- õpilaslehti“ numbrit, mille esilehe küljel seisev kirjutis ei puudutaks seda küsimust. Juba 14. novemb. 1929. a. Helsingi Ülikooli üliõpilas- kond kiitis üksmeelselt heaks reso- lutsiooni, milles selgelt nõuti soome- ja rootsikeelsete ülikoolide eralda- mist, s o o m e k e e l s e t r i i g i - ü l i k o o l i. Kuid sageli ongi ülikooli soomestamise küsimust raske eral- dada üldisest keelepoliitilisest liiku- misest, mille jälgimine viiks meid tagasi kaugesse soome kultuuraja- lukku (Viimasesse kujukal läbilõikepa- kuvad arvukad ilukirjanduslikud tooted Åholt, Järnefeltilt ja teistelt). Ja nagu ülikooli küsimuses nii ka üldse keelevõitluses on peaaegu eran- ditult ikka ja ainult olnud asja aktiiv- semaks ja innustunumaks käsit- lejaks üliõpilasnoorsugu, kelle ain- saks mõtete- ja sihtidekandjaks on jäänud „Üliõpilaslehti“. Helsingi päevalehed vaevalt on avaldanud nende soome-orientatsioonilisi kir- jutisi. Tihtigi üliõpilasnoorsugu on

Meie kirjanduslikust kriisist.

Niisugune kriis on tõesti olemas. Ta ei tulnud äkki, ootamatult nagu majanduskriis, vaid painab meie kul- tuurelu juba pikemat aega, näidates aeglast, kuid järjekindlat süvenemist. Väliselt selle kriisi tunnuseks on ilu- kirjanduslikkude teoste tiraaži pidev vähenemine. Sisemiselt meie kirja- nikkonna kasvav endasse sulgemine, puuduv vastukõla haritud eesti pub- likus.

Kus on kriis, seal otsitakse süüdlasi. Kriisi on omal nahal kõigepealt tunnud kirjanikkond. Tema on seda otsimist algatanud. Kes ot- sib, see leiab. Vähemalt pinda oma ligemise silmas. Aastate jooksul, eriti kirjandusnädalate puhul, täitusid ajakirjanduse veerud süüdistustega eesti haritud publikumi vastu. Need kirjutised kubisesid sõnadest: huvi- puudus, loidus, tõusiklus. Etteheide- test puudutamata ei jäänud ka üli- õpilaskond.

Kainemad pead kirjanikkonnas

süüdistavad võimaliku lugejaskonna kõrval ka olusid. Odav tõlke- kirjandus, kollane ajakirjandus tege- vat tõsisele kirjandusele konkurentsi. Kõige rohkem aga iseseisvuse tule- kuga politika. See olevat kirjanduse avaliku tähelepanu silmis lükanud kõrvalisele kohale.

Eestlase enese piitsuta- mistarbust on meie kirjanikud enam-vähem vabad. Omavahelisi nääklemisi on olnud küll palju. Kaks kord aastas iseäranis. Kuid see ei ole kõigutanud kõikumata usku tulen- kantajate komplimentidesse. Ei ole väaranud ka kirjanikkonna veendu- must, et suurem osa meie intelligent- sist on harimata. See on loogiline järeldus iseseisvuseelsest põhimõt- test: iga haritud inimene loeb kirjan- dust ja käib teatris.

Nõnda kirjanikud ise. Lugeja on nende süüdistused vastu võinud aland- likul meelel. Mõni neist on kordu- val suggestioonil enesele mõjuda task-

nud, ostab raamatuid, asetab neid riiu- litele ja loeb. Osalt tõsise huviga, osalt kõditava enesetunde pärast Suurem osa lugemisvõimelisest harit- laskonnast vaatab ükskõikselt ilukir- janduse tiraaži edenevale langusele. Oma seisukohti eesti kirjanduse suhtes pole avaldanud neist keegi; välja arvatud kadunud „Verner“ ringkonda kuuluvad elukutselised arvustajad ja kirjandusteadlased.

See on põhjuseks, miks allakir- jutanu kõrvalseisva isikuna appelle- rib labasale lõöksõnale „audiatu et altera pars“. Kuulatage korraks ka lugejate seisukohti.

*

Ärkamisaja algelistes ja different- seerumata kultuuroludes oli meie kir- janikul täita suur ülesanne. Peaaegu ülejäo käiv ülesanne. Kirjanik pidi sel ajal olema universaalne tegelane. Ta pidi rahvale pakkuma peale es- teetilise huvi rahuldamise kõiki muud,

vanemalt generatsioonilt toetuse asemel saanud hukkamõistmist, koguni vastufütamist. Viimane asjalu ongi põhjuseks, et Soomes ikka veel kõikjal valitseb kahekeelsus, et pole veel saadud soomekeelset riigiülikooli. Need mehed tahavad, ükskõik millise hinna eest, säilitada head vahet maa mõlema rahva vahel, sulatada neid üheks. Ülikoolide eraldamine lõhuks nende arvates selle suhte ja sellepärast nad leiutavad aina põhjusi, millega takistada seda eraldumist. Viimasel ajal on nende argumendiks majanduslikud kulud. Nende arvates see tehing läheks kallimaks kui Soome suutvat kanda. Kuid „Ylioppilaslehti“ näeb selleski paljast ettekäändet: „Jgäüks, kes vähegi tunneb Helsingi Ülikooli olusid, teab küll, et seal näit, on suur jõuk õpetajamateid — nende hulka kuuluvad enne kõike nood kuulsad 15 „vahelduvat professuuri“, — millised on just seks, et õpetust võidakse anda kummagis keeles; kui need paigad kaotataks, võidakse siit saadud kokkuhoiul juba ülal pidada kõik uue rootsikeelse kõrval-ülikooli õpeta-

jakohad — jääks siis raha tõenäoliselt veel mujalegi. („Ylioppilaslehti“ nr. 12, 30. IV 31).

Kuid eelmistel aastatel oli juba eduskunna koosseis selline, et soomlastele midagi head ei võinud oodata, ka kui neil enestel oleks ol-

nudki tahtmine suur. Seda rohkem lubas aga uue eduskunna koosseis, mis on soomluspoliitikalte soodsam kui ükski eelmine iseseisvuse ajal. Nii eduskunna koosseis kui ka presidendi isik lubas üliõpilasmaailma alata järgnevat kuut aastat suuri-

Eesti helitööde kontsert Ülikooli aulas 22. nov. s. a.

Akadeemiline meeskoor oli võtnud endale kiidu- ja tänuväärt ülesande — pakkuda puht eesti muusikat, esitada eesti rahvapäraseil motiividel põhjenevaid tooteid. Sama ülesande täitmisele olid rakendunud ka laulja P. Neuman ning klaveril O. Roots.

Kontserdi esimene osa koosnes kuuest laulust X üldlaulupeo kavast, kuhu teatavasti mahutati läbilöönumaid laule vanemate laulupidude repertuaarist. Säärane valik andis võimaluse võrrelda meie koorilaulu loomingu stiili ja maitse muutumist aja kestel. Sellest sarjast oleks välja tõsta eriti juba varem esitatud M. Saare „Ainult peale varju“ ettekannet ning juhataja sügavat ja peenetundelist tõlgitsust. Hoogne oli ka T. Vetti ka „Me rannikmaale“ ettekanne. Nelja uema koorilaulu sarjast võitis poolehoiu eriti E. Võrgu „Kalevipoeg“. T. Vetti ka sügav ja meeleoluline „Õõ“ käis üle jõu tenoritele, eriti esimestele, — kes mitte ükski sel juhul, vaid kõrgemate toonide piano juures kaldusid detoneerima ning

falsetis sisseastusid ei tabanud õieti. M. Saare „Torupilli“ ettekanne ületas tema „Meie elu“, mida oleme harjunud kuulma rohkem kompaksemana teravikuna; seekord millegi pärast katkes side üksikute osade vahel.

Üldiselt osutas koor kindlat distipliini ning arusaamist juhatajast. Häälvoolab ühtlaselt, ainult üksikuid hääli oli tunda laiali valguvat. L. Neuman töötas andumusega.

Laulja P. Neuman kandis ette 3 soololaulu E. Tubinalt ja M. Saarelt, millest eelmisena mainitu „Punane õunapu üis“ leidis eriti suure poolehoiu, mis teenitult vastu võeti väga soojalt ning O. Roots klaveril esitas peenelt tõlgitsedes eesti rahvaviisi omapäraseid ja huvitavaid varjundeid R. Pätsu lihtsais, kuid maitsekas ning arusaamisega koostatud reades.

Nii kooril kui solistidel tuli anda lisapalu. Publikut rohkesti.

G. Vahrberg.

rahvale pakkuma ajaviidet, tunnetusi entsüklopeedilises ulatuses, poliitilist kasvatust ja ideoloogiat. Ta pidi tegema tegelikku organiseerimistööd ja tegelikult oma poliitilist ideoloogiat ellu rakendama.

Ärkamisaegsed kirjanikud olid võrsunud rahvast. Nad taipasid rahva tarbeid, äratasid meie rahvustunde. Nende ideoloogia oli selle aluseks, mis meid viis iseseisvuseni.

Ärkamisaegsed kirjanikud täitsid oma ülesande. Nende looming kirjanduslikust seisukohast oli vahest ebaoriginaalne ja primitiivne. Aga rahvamehed leidsid rahvas vastukõla, hinnangut, tunnustamist. Ärkamisaegse kirjaniku nime ümber tekkis oreool, mis täiel määral teenitud. See oli teenitud tegevuse läbi sule- ja rahvamehena. Loorberid koondusid ärkamisaegse kirjamehe ümber.

Kirjaniku ja rahvamehe personaalunion ärkamisajal jättis tänapäevani omapärase joone meie kultuurellu. Ta tõstis kirjanduse aukohale meie kultuurilus. See on iseloomulikumaid nähtusi, et kirjandus meie avalikus elus on nii eksponeeritud ko-

hal. Isegi praegu, kus kaevatakse kirjandusliku kriisi üle. Otsige üks teine maa, (peale Läti ja osalt Soome), kus inimese hariduse mõõdupuuks võetakse küsimus, kas ta loeb ilukirjandust. Mujal Euroopas seltskond kritiseerib oma liikmeid personaalsuse, dchentelmenlikkuse, eruditsiooni, peamiselt iseloomu seisukohalt. Meil on kriteeriumiks kirjandus ja teater. Ühelgi Lääne-Euroopa maal ei pühenda ajakirjandus suhteliselt nii palju ruumi kirjandusele kui meie ajalehed. Sealsed joonealused käsitavad kõiksugu populaarhariduselisi asju, alates geograafiast ja lõpetades ajalooaga. Isegi Ameerika sensatsiooni-lehed, kes muidu tuhnivad igalpool, ei pööra kuigi suurt tähelepanu kirjanikkudele. Meie „Päevalehti“ toob järjekindlalt esmaspäevases numbris feateid noorkirjanikkude kihlustest.

Kodus elades ei märka nii kergeti seda kirjanduse kultust. Väljamaalase teravale silmale on see esimene asi, mis Ees'is silma torkab. Eriti, et see kultus sünnib kujutava kunsti arvel.

Näiteid võiks tuua palju. Kuid

sellest jätkub. Ärkamisaeg oma universaalse kirjaniku-rahvamehe tüübiga on jäädavalt kadunud. Ta on ruumi annud enam differentseerunud olustikule ja spetsialistidele. Ta inertsed järeloomõjud püsivad aga veel praegugi meie kultuurooludes, kus on võrratult suur tähtsus antud kirjandusele.

Ärkamisaegse inertsi tõttu on eesti haritlane rohkem kui ühegi teise Euroopa maa oma huvitatud oma kirjandusest. Eesti avalik arvamine ootab haruldast heatahtlikult oma noore kirjanduse debüteerimist. Ka nüüd kriisi ajalgi, ka veel praegu oodatakse kirjanikult alateadlikult, et ta oleks juht-rahvamees. Just nagu nüüdki eesti rahvas ärkamisaja inertsi tõttu annab teoreetilist haridust oma lastele, unustades, et nüüd enam haridus ükski ei tähenda sotsiaalset tõusu.

Eesti kirjanikkudel on meie kultuuri omapärase suunduse tõttu alati kergem olnud end populaarseks võidelda kui nende välismaa kolleegidel. Eesti kirjaniku vastu on publik alati esile toonud teatavat hinge- hellust ja temale poolele teele vastu

mate lootustega. Nii kirjutab „Üliõppilaslehti“ nr. 4. 21. 11 31 presidendi valimiste järele: „Soome üliõpilasnoorsugu ootab lootusrikkana uue ajajärgu algamist meie maa ajaloos, ajajärgu, mil selle noorsoo hardaimad lootused täiukuksid, see ootab soomluse lõpulist võidulepääsu, tugeva, ühekeelse soome rahvariigi sündi. — Me loodame, et riigiülikooli täieline soomestamine viimaks ometi teostatakse, haridusrahade jagamises hakatakse nõudma rahvaarou suhte põhinnõtet ja meie keeleseaduse määrused nüüdsest sundpõhimõtettest viiakse vabameel-
 sse keeleolude järjestamisse“.

Ei möödunudki pikka aega, kui keegi rahvasaadik juba viskaski proovikiivi, mis peab näitama, kas on takistused tõelised või ainult otsitud. Kevadel, veebruarikuu kes-

kel, andis maaliitlane Jussi Annala eduskunnale ettepaneku, millega oli ühinenud 53 edustajat, et eduskund valitsust ergutaks väljatöötama H. Ülikooli soomestamise kava. Kevadisel istungjärgul ettepanek enam ei pääsnud eduskunnas arutlusele. Sügisistungjärg peab aga parafatamalt langetama otsuse selles Soomele ülitähtsas asjas. Ehk-küll nüüdse eduskunna koosseis eeldab ülikooliküsimuse õnneliku lahendust — teatavasti on kahe suurema rühma tõeavas H. Ülikooli ja Tehnilise Kõrgekooli soomestaminegi — siiski soome üliõpilane ei jää ainult ootavale seisukohale — 13. skp. H. Ülikooli üliõpilaskond kogunes taas nõupidamisele. „Üliõppilaslehti“ nimetab seda tähtsaimaks koosolekuks, mis kunagi olnud. See koosolek valis saadikud, kes pea-

vad selgitama kõigile eduskunna rühmile riigiülikooli küsimuse ter-
 ves ulatuses.

Ja kui ka see ei aitaks? Kui ka Annala ei saavutaks enam kui tema eelkäijad J. R. Danielson-Kalmari ja Lauri Ingmann, kes juba 1907. ja 1908. a. parlamendis nõudsid soomekeelset riigiülikooli? Mis siis? Jah, siis võib juhtuda midagi säärast, mida Helsingi Ülikoolis varemini pole juhtunud, kirjutab „Üliõppilaslehti“ nr. 21.

Eesolevad päevad ei puuduta lähedalt ainult soome üliõpilast, need toovad saatuslikku juba kogu ta rahvale. On tal seepärast küllaltki põhjust tunda ärevust lähenevate päevade ees. Kuid teadku ta, et ka ta sõbrad siinpool lahte on valvel, jälgides asjade käiku sooja südamega. **Elvi Paas.**

tulnud. Isegi siis, kui see vastutulek on sündinud tema ilmavaatelite seisukohtade kulul. Noorkirjanikkudele on meie publiku huvi juba siis lahti olnud, kui välismaa kolleeg võitles alles selle eest, et teda üldse tähele pandaks.

Ajad on eesti publiku kirjanduse eelistamist muidugi pikkamööda vähendanud. Normaalseisukord, normaalne huvide jagamine kirjanduse, kunsti, teaduse ja poliitika vahel, tahab ennast ükskord ometigi maksa panna. Kirjanduse eksponeeritud seisukoht meie kultuurelul kandis algusest saadik iseeneses kriisi idusid. Kuid eesti publiku välismaadest suhteliselt palju heatahtlikum seisukoht kirjanduse vastu võis püsida veel kaua. Kas või inertsi tõttu. Kirjaniku kohus, kui mitte rahvusliku kultuuri, siis ometigi oma erisuunduse huvides oli seda seisukohta kaitsta. „Noor-Eesti“ ja „Siuru“ ajal, hoolimata konfliktidest vanema eesti haritlaskonnaga, suudeti seda teha. Kirjanduse hea kvaliteet suutis kaitsta oma üldiseid positsioone.

Nüüd on meil kirjanduse kriis.

Haritlaskonnast see tingitud ei ole. Ta on oma heatahtlikkuse kirjanduse vastu isegi üle pingutanud. Olud ei ole kirjandusele muutunud soodsas suunas, kuid nemadki pole põhjustanud lugejaskonna äkilist meelemuutust kirjanduse vastu. Jäävad järele kirjanikud ise.

Eeliseseisvuseagsed kirjanikud võisid end kirjanikuna tunda siis, kui nad üldiselt läbi löid lugevas publikus. Kuigi publik nende püüetele heatahtlikult suhtus, siis debüteerijalt nõuti ometigi teatavat vaimlist kvaliteeti. Sõel oli olemas, ja tihhe sõel. Ka tunnustatud kirjanikuna püsimine nõudis uusi pingutusi. Kirjaniku eksistentsi küsimuseks oli teataval määralgi kontakti otsimine seltskonnaga.

Meie kirjanduslikud noorurid kasvasid kirjanikkudeks hoopis teistes oludes. Nende debüteerimist kergendas esimeste iseseisvusaastate pika sõjaaegse vaimunälja tõttu põlev huvi kirjanduse vastu. Kahe ilukirjandusliku teose kirjutamisega vähemalt 50 lehekülge ei olnud neil takistusi E. Kirjanikkude Liidu liikmeks saamiseks. Kirjaniku nimi oli saavutatud. Ühtlasi suur enesetunne. Seda enesetunnet kasvas kultuurkapitali õnnetu korraldus, mis nii palju ei arvesta tehtud teenetega kui püüdega — luua töövõimalusi algavatele kirjanikkudele. Kultuurkapitalist osasamine kinnitas ametlikult noorkirjanikus nii meeleldi kerkivat vaadet: kirjandus ükski ei toida, tõsiselt kirjandusele ei ole oodata publiku poolehoidu. Ta võõrutas noorkirjaniku publikust.

Liialdatud enesetunne kaotab enesekriitika. Meie noorurid on ära helitunud sellest lugupidamisest, mis seltskond näitab kirjanduse kui kul-

tuurala vastu, lugupidamisest, mis kirjandusele teenisid ärkamisaegsed tegelased ja mida alal suutsid hoida eeliseseisvusaegsed kirjanikud. Selle asemel, et võidelda raskustega, üle saada neist suurenenud nõuetest, mis uus aeg saadab kirjanduse vastu, suurem osa kirjanikkudest nõuab publikult huvi ja arusaamist oma teostest. Hoolimata sellest, missugune on nende teoste kvaliteet.

Liialdatud enesetunde ja enesekriitika puuduse tõttu ei otsita süüdi vastukõla lugejaskonnas puudumise pärast enese juurest. Käepärast on otsekohe väide: „lugejaskond on kultuuriliselt maha jäänud. Kirjanikud on omast ajast ette jõudnud. Viiekümne aasta pärast leiame tunnustuse.“

Kahekümnendalgi sajandil töötab tuhandeid inimesi perpetum inobile lelutamise kallal. Need tuhanded on ka veendunud tunnustuse leidmises. Seepärast, et n e m a d on ajast maha jäänud.

Meie kirjanikkond on omas enamus ajast maha jäänud ja sipleb ärkamisaegsetes kammitšates. Enesetunde kammitšates, mis keelavad teda laskumast publikumini ja otsimast vastukõla. Meie elukutseline kirjanik ei pühenda oma täit energiat publikumi võitmiseks oma tõe huvitavuse ja kvaliteediga. Ta suur enesetunne ja väike kohusetunne võimaldavad tal rahulikult istuda kultuurkapitali tollimüüride taga ja enamail juhtudel pro-

EÜS. Ühendus 25 aastat.

Töö, võitluse ja vabaduse ühendus.

Meie üliõpilasorganisatsioonid on olnud eesti intelligentsi tähtsaiks koondus- ja kasvatuskohaks, mille tõttu iga vanema eesti üliõpilasseltsi ajalugu kujutab lahutamata osa oma kodumaa ajaloost. Meie haritlaste pere on olnud rahvale vaimliseks pärmiks ja juhiks, kes on kaasa elanud kõik ta sisesemised ja välised võitlused. Samuti oma rahva laps on ka Ühendus juba algusest peale olnud.

Tarve sellise üliõpilasseltsi järele oli olemas juba 1893. aastal, mil tekkis Tartus üliõpilaste rühm eesotsas praeguse Eesti Panga presidendiga Jüri Jaaksoniga. Olles radikaalsed oma mõttelaadilt, ei leidnud nad kohast kodu juba olevate üliõpilasorganisatsioonide peres. Nende arvates püüti korporatsioonides liiga eraldada rah-

vast ja anda saksapäraselt kasvatus. Eesti Üliõpilaste Selts koon- das aga tol korral endasse ainult Evangeeliumi-Lutheruse usulisi eesti üliõpilasi (J. Köpp, EÜS-i ajalugu I lk. 93) ja oli heas vahekorras korporatsioonidega. Neil põhjusil katsuti mitmel korral, kuigi Ülik. Val. keelu tõttu tagajärjetult, ellu kutsuda uut üliõpilasseltsi. Alles 1906. a. II sem. võis senine illegaalselt teotsenud rühmitus avalikult oma tegevust alata, olgugi et ametlik Ülikooli Valitsuse luba saabus alles järgmisel aastal.

EÜS. Ühenduse esimest aastakümnet iseloomustab võitlus kõrgemate seisuste eesõiguste vastu ja tihe koostöö rahvaga. Usuküsimuses oli ta õige vabameelne ja jättis igatüüpi oma asjaks, kas ta usku üldse tunnistas või ei (vt. J. Jaakson, Ühenduse 25. a. album).

Töötati koos eesti seltsidega (Karskuse Sõber, Taara, Vane- muine) ja esineti rahvakoosolekuil. Seda meeoleolu iseloomustab vil. J. Jaakson järgmiselt: „Meie siht ja püüd oli ainult seda, mida ise ülikoolis olime omandanud, oma kuulajatele edasi anda neile arusaadavas, populaarses keeles.“ Tihe kontakt arenes ka Seltsil pahempoolsete eesti tegelaste Mihkel Martna, Eduard Vilde ja teistega, kuigi Ühenduse asutajad polnud kõik sotsialistid ja asutata- v selts pidi ainult üldiselt „sõbralikult suhtuma sotsialistlikku ilmavaatesse“ (vt. Palvadre, 25. a. album.)

Revolutsioon ja Eesti iseseisvus.

Uusi ja raskeid ülesandeid tõi meie vähearvulisele haritlaskonnale kaasa Vene revolutsioon. 1. juulil 1917. a. tegevusse astunud

dutseerida trükkimustaga rikutud makulatuuri.

*

Oleks asjata lugejaskonnalt loota, et ta oma aktiivset huvi eesti kirjanduse vastu jätkaks, kui eesti kirjannikkudel (enamus on juba nooruritel) ei jätku küllaldaselt pinget oma tööde kvaliteedi ajakõrgusel hoidmiseks.

Ühes iseseisvusaegade nooruritega viimasel ajal väga teadlikult on ilmunud veel üks joon eesti kirjandusesse. See joon ähvardab seltskonda mitte ainult kaotamast oma aktiivset huvi kirjanduse vastu, vaid seda muutma aktiivseks vastupanuks.

See on ühiskondlikkude küsimuste taas-ülesvõtmine meie kirjanduses pahempoolisevas vaimus — sotsialismist kommunismini.

Noor-Eesti kirjannikkudele on mitmel puhul ette heidetud, et nad läksid elust kaugemale. Noorurilased viskasid nurka ärkamisaegse kirjaniku-ideaali, kes pidi korraga tegemist tegema kirjandusega ja poliitikaga. Noor-Eesti ajal ühiskondlikud kirjandusliigid suruti tagaplaanile. Võib-olla sündis ühiskondliku joone tõrju-

mine liiga radikaalselt. Oma olemusest oli ta aga terve ja tarvilik reaktsioon. Ta purustas ärkamisaegse rahvamehe-kompleksi ja kohandas eesti kirjandust differentseerunud uuele olustikule kultuuri eri suundusena. Noor-Eesti oli ajalisel ette jõudnud sellest osast seltskonnast, kes selle vastu protesteeris.

Et leida opositsioonile vanurite ja keskurite vastu põhimõttelist alust, pöördusid noorurid tagasi ärkamisaegsete ideaalide poole, tagasi seisukohale, millest meie areng ammugi üle saanud. Noorurite oma valik langeb järjest enam ühiskondlikule alale. Seda ala viljeldatakse, küsimata kas meie autorite jõud küünib kahe suure asjaga valmis saama — kirjutada hea kirjanduslik teos ja ühtlasi pakkuda läbimõeldud sünteesi ühiskondlikkudest tähelepanekute. Aga enesetunnet meie nooruritel ju on.

Ja enesekriitika puudust sama palju.

Põhimõtteliselt ei saa ju kellelgi midagi selle vastu olla, kui üks andekas kirjanik asub mõne ühiskondliku probleemi selgitamisele. Siis kui kirjanik ilma eelarvamisteta kasustab

oma teravat tähelepanu faktide korjamiseks ja loob neist sünteesi. See teos võib siis omada kirjanduslikku väärtust ja olla juhiks ühiskondlikkude väärnähtuste kõrvaldamisel.

Ühiskondlik kirjanik võib ainult siis saavutada edu, kui ta tööle rakendub ilma eelarvamisteta. Meie kirjanikud aga asuvad töö juurde valmis ilmavaatega. Ilmavaatega, mis juurdub veneaegses kasvatuses ja oludes, kus iga haritlane oma pühaks kohuseks pidas olla revolutsionäär. Opositsioon riigikorraga kaotas ühes iseseisvusega oma mõtte. Opositsioonitsemine jällegi inertsi tõttu kestab meie kirjannikkonnas edasi. Et leida opositsiooni alust, on pöördutud sotsialismi ja kommunismi poole. Meie kirjannikkude sotsialistlik ilmavaade ei ole sellejuures paraku mitte elukogenud mehe oma, mida, kuigi teisiti mõtlejad, meie austame. See on kohviku-sotsialism ja kohviku-kommunism. Selles pole elukogemusi. See on puhas doktriinane rutiin õõnsate lõõksõnadega poos. Ka kõige vanem noorur Metsa- nurk pole sellest vaba.

EÜS. Ühenduse vilistlasi ja kaasvõitlejaid 25. aastapäeval.

maomavalitsuste tegevusest võtavad ühenduslased aktiivselt osa. Nii on Tartu maavalitsuse esimeheks ja liikmeteks, peale ühe, valitud kõik Ühenduse vilistlased. Ka esineb Selts avaliku protestiga Vene Revolutsioonilise Komitee hirmuvalitsuse vastu, kes oli arreteerinud maavalitsuste liikmeid. Okupatsiooni ajal avatud saksa ülikooli otsustas Selts boikoteerida ja eesti Vabadussõja puhkemisel kohustas sellest oma liikmeid osa võtma.

1919. aastal lõpeb EÜS. Ühenduse arenemise esimene periood ja algab teine, mis tingitud Eesti iseseisvuse saavutamisest. Ühenduses sellega kerkib esile uute ülesannete otsimine, kuna vanadest on osa täitunud või uutele oludele kõlbmatuks muutunud. Selle uue ajajärgu algust iseloo-

mustab sisemine käärimine, mis ÜS. Raimla asutamisele viis.

Uutes ülesannetes jõutakse mõneastase otsimise ja elamise järele ühiseile seisukohtadele, mis kodukorras järgmiselt fikseeritakse: „Selts püüab kõigiti oma liikmetes äratada huvi ühiskondlikkudele probleemidele ja liikmeid virgutada osa võtma ühiskondlikkudest, kultuurilistest ja majanduslikkudest eluavaldustest.“

Hiljem täiendatakse seda Vilistlaskogu ja Seltsi koosolekuil vastu võetud seisukohtadega. Nii seab Seltsi Vilistlaskogu esimees prof. J. Sarv üles põhimõtte, mille järele Seltsi aateks on õiglusele rajatud ühiskond, kus iga inimene peab elama omast tööst. Seda täiendab Seltsi esimees J. Vain järgmiselt: „Selts püüab oma liik-

metest kasvatada haritlasi ja õpetlasi, kes julged ja järjekindlad mõtlemises ning demokraatlikud olemisses, ühendades mees- ja naisüliõpilasi üheväärsuse ja vastastikkuse lugupidamise alusel. Ühenduse eritunnuseks on aga — ausalt suhtumine töösse.“ (vt. J. Vain, 25. a. album). Samuti otsustab Selts üksmeelselt veel käesoleval semestril oma lipukirjaks võtta 3 vöörust — töökus, ausus ja lihtsus.

Neid sihte taotledes astub Selts julgelt sajandi järgmisse veerandisse, teades, et kuigi ta esialgseist ülesandeist on palju teostatud Eesti iseseisvuse saavutamiseks, ootab ühenduslasi ees veel suur töö Eesti rahva õnneliku tuleviku nimel.

F. Huik.

Mujal ühiskondlikud kirjanikud jätavad faktid selliseks nagu nad on ja muudavad selle põhjal ilmavaadet. Neil on edu. Meie kirjanikud oma teostes moonutavad faktilist elu õnnsate fraaside nimel. Sellest meie ühiskondlikkude teoste halb kirjanduslik kvaliteet. Kirjandus andku konkreetset, andku isiklike kogemusi, elamusi, mitte abstraktseid teooriaid.

Ja lugejaskonnalt nõutakse selle

juures veel vastukõla. Haritlaskonnalt, kes ilma juhtideta omas valdavas enamuses on kujundanud omale ometi mingisugusegi ajanõuetele vastava ideoloogia. Mis huvi võib olla sellel lugejaskonnalt halbade kirjanduslikkude teoste vastu, mis 1905. a. aegunud petrooleumilaternaga valgustavad ja juhivad eesti rahvast elektri aastakümnel!

Eesti haritlaskond on kaugelt arenenum kui sentimentalismi ajajärgul.

Seal võisid kirjanikud indiaanlasele sama sõnu suhu panna kui vaga Jenoveevale, ja lugeja nuttis nendega kaasa. Meie noorurid ja keskurid ei saa sellest aru. Nende põrandaalused idealiseeritud jutukangelased liiguvad ikka veel 1905. a. oludes ja riietuses, kuigi võmmidele on selga tõmmatud eesti munder. Kirjaniku silmad on kinni muutunud oludele ja ta surub publikule peale oma iganevud ilmavaadet ühiskondlikkudes rõ-

Kultuurilise rahvosluse nimel.*)

Minu kirjutise puhul Päevalehes on muu seas sõna võtnud J. Järve, ja viimati O. Leesment — Üliõpilaslehes. Kuna kõnesolev teema omab suure tähtsuse, siis vastuseks nimetatud autoreile — tahan veelkord sõna võtta selle teema kohta.

Ma ei pea enam tarvilikuks peatuda sakslaste maja ees korraldatud tänava-demonstratsiooni juures — see meeleavaldus on üksmeelselt hukka mõistetud. Näiteks nimetas I. Tõnison Päevalehes seda demonstratsiooni „mõnede üliõpilaste privaativmubutusteks“. Seda meeleavaldust on katsumat vabandada, mitte aga heaks kiita. Ainult O. Leesment veel rõõmustab, et need „vembutused“ on aset leidnud ja nimetab mind üksikuks vastuvehklejaks, missugune ni metus aga just talle enesele sobib.

O. L. tahab näida hea patrioodina. Ma ei kahtle tema tunnetes, arvan vaid, et need meetodid, millega tema teostaks omi rahvuslikke aateid, on ebaõiged ja mitte rahvuslikud. On ekslik arvata, et kõik rahvad võivad tarvitada rahvusküsimuste lahendamiseks sama retsepti. Ainult niipalju on kindel, et vahenditu ja avalik surve on kõige ebakohasem abi nõu rahvusküsimuste lahendamiseks. Näeme, et kõik need rahvad, kes on püüdnud teostada oma rahvuslikku edasitungi hoolimatute vahenditega, on just kõige vähem tagajärgi saavutanud. O. L. võrdleb meie üliõpi-

*) Toimetuse annab alljärgnevale kirjutisele ruumi poleemika korras.

lasi saksa natsidega ja Tartu demonstratsiooni — natside kepilahingutega. O. L. ei tea, et just sakslased on halvemaid rahvuspoliitiku. Sajandeid on nad püüdnud rahvuslikult vallutada väiksemaid rahvusi, kuid hoolimatute vahendite tõttu on nende saavutused väiksed, kuigi kõrgem tsivilisatsioon ja majanduslik jõud neile suuri shansse pakkusid. Keegi tähtsamaid saksa publitsiste võrdles sakslaste ja inglase vähemusrahvuspoliitikat järgmise näitega: kui inglased, vallutanud Transvaali, said teada, et buurid salaja kogusid raha sõjas langenud buuride ausambaks, siis ei mõelnudki inglased seda takistada, vastuksa — inglise valitsus toetas omalt poolt mälestusmärgi püstitamist tubli summaga. „Mis oleksid sakslased säärasel juhul teinud?“ küsis nimetatud publitsist ja vastas: „nad oleksid rahakogujad pokri pistnud ja korjanduse konfiskeerinud.“ Teades okupatsiooni-aegsete võimude toiminguid Eestis ja inglase rahvuspoliitikat Briti saartel ning dominioonides ei tarvitse kahelda, et see näide õieti tabab inglase ja sakslaste rahvuspoliitika vahet. Missuguseid tagajärgi annab aga inglase rahvuspoliitika, teab lugeja isegi.

Rahvuspoliitika oleneb eeskätt oludest, milles teatud rahvas elab. Meie seisukord on eriline: meie ei ole saklased ega venelased, vaid miljoniline rahvas suurte rahvaste keskel. See olukord sunnib meid erilise hooliga valima oma rahvuspoliitika joont. Mis sakslastele, venelastele ja poo-

lakatele rahvuspoliitikas veel kuidagi lubatav, võib meile osutada saatuslikuks. Eestlased on aastakümneid võidelnud oma õiguste eest ja nende ainumaks relvaks on olnud loosung: vähemusrahvus olgu samaväärne kui enamusrahvus. Selle kõlblise relvaga oleme võitnud ja ainult temaga kindlustame oma tuleviku. Kuigi see relv vahest tunduks meile tülikana, kuigi me käsi ka vahest sügeleks, on ikka targem jääda proovitud relva juurde ja mitte haarata malga järgi.

Kõigil neil põhjustel talitab O. L. täitsa mõtlematult, kui ta osutab natside kepilahingutele ja meie rahvosluse taktikaks soovib samme, mis ainult ulatutes lahku lähevad neist kepilahingutest. Mitte amplituudis, vaid põhimõtetes peab meie taktika erinema halvast suursakslaste taktikast. Ei saa juhtida eesti rahvuslust, mõeldes marusakslase ajuga.

On arvustatud meie vähemusrahvuse poliitikat ja soovitatud radikaalsemaid vahendeid vähemusrahvuste suhtes. Need etteheited on osalt õiged selles osas, mis puutub vähemusrahvuste majanduslikku mõjusse. Hoolimata suurmaaomanduse likvideerimisest etendavad vähemusrahvused meil suhteliselt liiga suurt osa ja meie oleme vähe teinud selle mõju vähendamiseks. Vastuoks — pahatihti on eestlased rakendades end vähemusrahvuste majandusringkondade teenistusse, aidanud viimastele eesti ettevõtete kaelasid murda. Näiteid ei pruugi tuua kuigi kaugest minevikust.

maanides, muidu-romaanides, novellides ja luuletustes.

Eesti haritlaskond reageeris sellele tagasiõmbumisega. Kirjanduse lugemine vähenes.

Ja nüüd ometigi on noorurid hahanud aru saama, et midagi on ka nende juures korrast ära. Sellisesse seisukorda impoorteeriti sõna elulähesus. See pidi olema nõiasõna, mis lühendaks eesti kirjandusliku kriisi. Remarque'i edu tekitas ka eesti kirjanikkonnas suuri teoreetilisi harutlusi selle sõna ümber. Tagajärgi veel ei ole. Ja vist ei saagi olema noorurite praeguse põlve juures.

Elulähesuse mõtet noorurid otsivad ja otsivad igalt poolt. Eelistatavaks suunaks on muuta eesti kirjandust veel ühiskondlikumaks kui ta on. Unustatakse, et Gailiiti Nipernaadi on omas romantikaski palju elulähedasem kui kümne noorkirja-

niku ühiskondlikku romaani. Unustatakse see kõige tähtsam, et elust meie noorured hoiab eemal a priori omandatud doktrinaarne ilmavaade. Seni kui elunähtusi tahetakse painutada selle kahtlase väärtusega liistu järele, ei tule meie kirjandusse kunagi elulähesust. Väljaposeeritud doktrinaarsus kaotab kirjaniku reaktsioonivärskuse isiklikkudele muljetele. Ja lõpuks neid muljeid ei saada kohvikus.

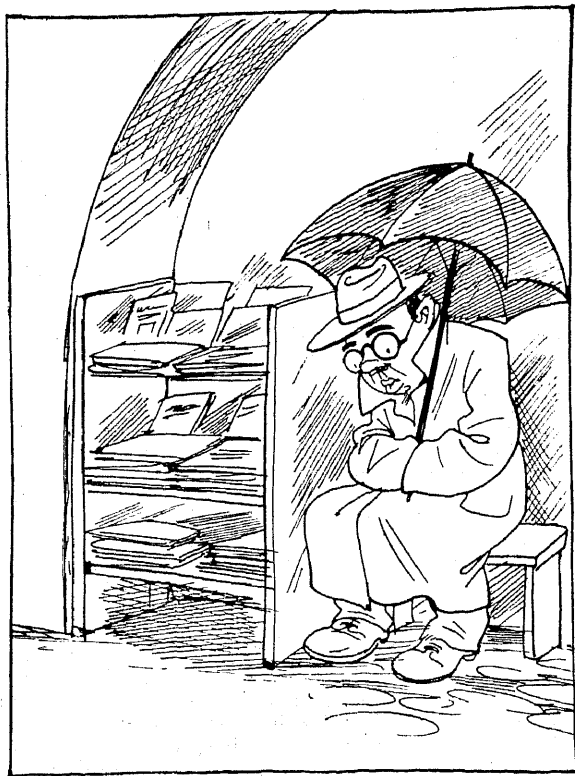
Seni kui meie kirjanikkonnas pimesilmi jälgitakse iganenud 1905. a. ideoloogiat, seni lahutab see hiinamüür meie kirjandust elust. Ta teeb publiku passiivseks pealtvaatajaks, sest elulähesusega puudub meie nooremaks kirjanduses ka kirjanduslik kvaliteet. Oma varjamatu riigivastasusega meie noorem kirjandus tõukab publiku eemale, mõnitades poosi pärast kõike, mis on enamusel püha ja kallis. Isegi riigilippu,

ERK ja ARK protest „Loomingu“ vastu on seltskonnas algava opositsiooni sümptom. Kui olukord ei muutu, siis ei ole see kahjuks ainult noorkirjanikkudele. Seltskond võrdub üldse kirjandusest ja see kaotab eksponeeritud seisukoha meie kultuurel, mis nii raske vaevaga saavutatud.

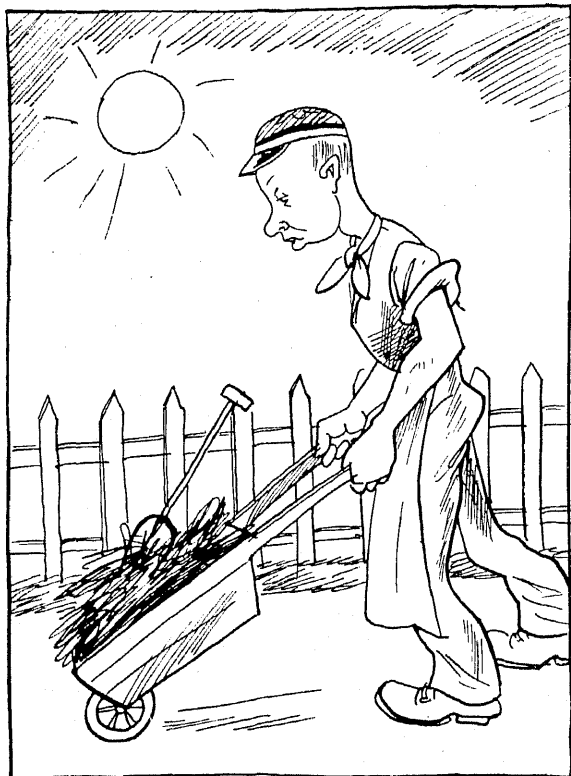
Kui nii edasi kestab, siis riiklikult mõtleja eesti haritlase peas võib kergesti tekkida mõte: jagame kultuurkapitali kirjanduse üldosa tööta tööliste. See lepitaks riigiga osa meie majanduskriisi all kannatavast rahvastikust. Nüüd aga need summad aitavad killustada meie rahvuslikku tervikut ja õhnestada meie rahvuslikku lõõgijõudu. Parem juba seista meie noorkirjanduse lõhkise molli ees, kui oma riikliku iseolemise varremetel.

Civis academicus.

Tudengi tulevi-

Kirjandusajaloolastel pole põhjust nuriseda, nemad leiavad oma alale vastavat teenistust.

Loodusloolased saavad mõne aedniku noorema jooksupoisina vabalt tööd.

Samal ajal lastakse kahuritega kärbeste pihta: kultuurautonoomia, mis väikeste pahede kõrval on toonud meile suurt kasu, on olnud tulipeade tormijooksu sihiks. Seal unustavad need eestlased, et avaliku surve vastu kultuuri alal ollakse kõige tundelisemad, et see ergutades vastupanu annaks just vastupidiseid tagajärgi kui soovitakse. On ometi selge, et praegusel ajal ei saa tõsiselt kõnelda saksastamise hädaohust (Samal arvamusel on ka järve.) Andmed näitavad, et saksastunud eestlaste arv on meil tunduvalt kahanenud ja paljud neist on muutunud eesti rahvuslasteks. See nähtus on paratamatu; teda ei saa takistada mingi „eraakadeemia“, kuid teda ei saa ka kiirendada mingi avalik surve. Kõige võib küll mõne „kadaka“ hirmutada eestlaseks, kuid säärane eestlaseks hirmunu on enamini kahjuks kui kasuks. Kindlamateks abinõudeks eesti rahvusluse aate levitamiseks selle kõikuva elemendi seas on: eeskujulik ühistunde omavahel, eestlaste kultuuriline ja majanduslik ettejärdmine ja kultuuriline suhtumine neisse, keda tahetakse võita eestlusele.

Rahvusliikumise eesmärgiks peab olema eestlane, kes on uhke oma rahvusele, oma minevikule ja usub oma rahva tulevikku ning ohverdab

enese tarbekorral selle tuleviku heaks. Seda ei saavuta meie aga kassikontsertide, vähemusrahvuste surve ega omavaheliste näaklemiste abil ega igavese tännitamisega 700 aastast. Need abinõud võivad rahvuslikku uhkusetunnet ainult alandada ja meid küpseks teha saagiks vaenlastele.

Meie noorsoos on tuld, mida rahvusliikumiseks tuleb kasutada, kuid noorsoo juhid peavad teadma — kuidas kasutada. Võib olla nad Tartus teavad seda, kuid lasksid ohjad käest ja kogu liikumisel sisemine jõud kasutati välisuunas: ta on esialgu avaldunud ainult meeleavalduses (mida nüüd häbenetakse), kallaletungis ühele eesti organisatsioonile, kes sellest meeleavaldusest osa ei võtnud ja kes sukslastega oma auttilisid kultuurinimese viisil lahendab (ka sõjas on omad reeglid).

Ja võib öelda, et kui isikud, kelle kätte on usaldatud meie üliõpilasorganisatsioonide juhtimine, praegu ei suuda või ei taha selgeks teha enesetele, milles meie rahvusliikumine peab avalduma, kuhu tuleb ülikooli noorsoo rahvuslikke instinkte suunata, ja kui nad ei võta tarvitusele kindlaid abinõusid n. n. „uulitsa-rahvusluse“ takistamiseks, siis võime karta sündmusi, mis võivad tuua

ränka kahju eesti rahva heale niemele, ta välisele poolehoiule, sise-misele ühistundele ja eeskätt — kauaks diskrediteerida üliõpilaskonda ning igasugust rahvuslikku liikumist.

O. L. tarvitab minu väidete vastu mõnitusi, mis näitab, et tal pole paremaid argumente ja et ta liiga madalalt hindab lugejate — meie üliõpilaste vaimlist tasapiinda. Nendele ei kavatse ma vastata, sest mind ei huvita odavad efektid mõne üksiku lugeja juures, vaid sihid, mille poole peame püüdma. Märkimist väärib siiski see sallimatu toon, millega O. L. katsub minu mõtteavaldustele piire panna: „Et kuidas juletakse kirjutada“ j. e. See sallimatus on eht hitlerlik või tõsivenelik; ta ei vaja argumente, vaid usku, et esitatud mõtted on õiged.

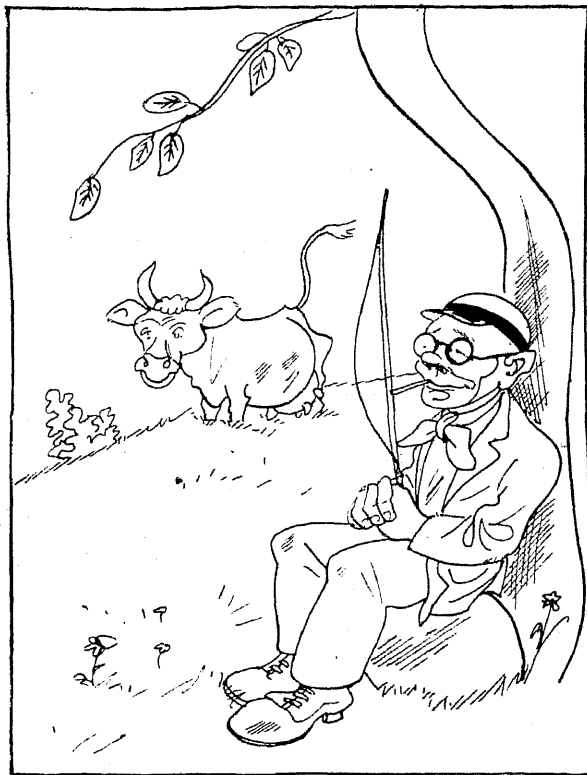
O. L. ei saa ka teisiti, kui peab moonutama minu mõtteid: ma olevat õhutanud mitte tegelema rahvuslikkude kavatsustega ja mitte astuma ARK-sse. Ma arvestasin kahte nähtust: tänava-demonstratsiooni ja põhjendamatu kallaletungi ühele eesti organisatsioonile. Kas need ongi need „rahvuslikud algatused“, mida O. L. kaitseb?

Mis puutub aga ARK asutamisse, siis arvan, et neid sihte, mis ARK taotleb, oleks võidud teostada ja isegi

k u v ä l j a v a a t e i d.

Matemaatikud võivad hakata ekspressiks, pole karta numbrite segiminekut.

Kõige lihtsam aga on agronoomidel. Nemad saavad omal alal edasi töötada.

paremini ilma uue ühingu — üliõpilasorganisatsioonide vahenditu läbikäimise teel. Arvan, et oleks olnud parem, kui Tartu üliõpilasorganisatsioonid korda mööda oleksid korraldanud rahvuslikke koosolekuid, kus sõbralikult kokku saaksid kõik eesti üliõpilased. See korraldus oleks olnud märksa intümsem. Sel teel oleks saavutatud, kui mitte muud, siis — eesti üliõpilaste omavaheline sõprus ja lähenemine, milliseid voorusi Tartus paraku väga vähe on leida. See on jaanalinnu politika, kui väidetakse, et üliõpilaskonnas üksmeele küsimuses olevat kõik korras. Loodan, et O. L. vabastab mind ebadelikaatsest ülesandest — tuua fakte selle väite ümberlukkamiseks. ARK asutamisel, kuigi ma ei salga ta väärtust, on aga kõigepealt see suur domineeriv varjukülg, et ta näitab, et eesti üliõpilased ei eelista vahenditult kohtuda üksteise organisatsiooni ruumides nende organisatsioonide korraldusel ja vastuvõtul, vaid ta peab paremaks luua „erapooletu pinna“, kus võidakse ametlikult „asju ajada“ eemal omast „koopast“, kuna „koopas“ käib edasi endine reserveeritud eraldumine ja lõhutakse kergel käel neidki sidemeid, mis seni suure vaevaga sõlmitud.

Nüüd, kus ARK asutatud, jääb vaid soovida, et tal oleks töös edu, selle sõna parimas mõttes. Igatahes peab ARK kohe alguses selgitama, mis tal teha ja kuhu tüürida tuleb. Ta peab tulipeadele ära seletama, mis tähendab eesti rahvuslus — et see polegi veel mingi rahvuslus, kui tänaval lärmatakse, venelasele, juudile või sakslasele kõrvad üllesüttakse, kui löödud nõuavad lõõjalt aumehelikku vastutust ankohtus, siis ta sinna saadetakse kus pipargi ei kasva. Vene „rahvuslased“, kes sääraseid meetode vähemusrahvuste vastu harrastasid, saatsid hukka suure riigi, keda nad ometi nii tublisti tahtsid teenida...

Teiseks osutasin ma sellele liiga kiriklikule ilmele, mis uue ühingu asutamisele esialgu taheti anda. Kristlik kirik on halb rahvusliku võitluse abinõu. Kristlikul kirikul on hoopis teised kõrged kultuurilised ja aatelised sihid, mida on raske sobitada rahvusliku propagandaga ja võitlusega. Seda on Tartu tulipeadele öeldud ka autoriteetliku usuteaduse ühingu poolt. Pealegi, paljud üliõpilased, kes tahaksid osa võtta rahvuslikust liikumisest, on külmad kiriklike küsimuste vastu.

O. L. leiab, et mina olevat soovitanud tänava-demonstratsioonide ase-

mel kaaluda abinõusid ebasoovitavate asutiste ellukutsumise takistuseks ja see soovitus tähendavat ebakultuurilist käskimist ja keelamist à la Seckendorff, kuna „spontaanne, kõiki haarav ja korrekt tänava demonstratsioon“ (!) isikute vastu, kes kasutavad meie eneste poolt neile lubatud vabadust, olevat kultuurne. Mõõdamines sellest „kultuuri“ õpetusest tahaksin küsida: miks just seckendorflik? Miks mitte põderlik, laidonerlik, pätsulik, reilik? Ja õigusteadusk lõpetanu võiks teada, et sisult „käsini, luban ja keelan“ on vormid, milles valitsev rahvas avaldab oma taht.

J. Järve kirjutisele pole põhjust vastu vaielda. Rõõmustav on ta kinnitus, et leivaküsimus polevat etendanud mingit osa tänava-demonstratsioonil. Tahan seda uskuda, kuigi mõned andmed algul teist kõnelesid ja kuigi J. J. samuti, nagu nüüdki, tänava-demonstratsioonist osa ei võtnud ega tea kinnitada, mis seal õieti väljendati, vaid samuti nagu minagi kõneleb asjust, mis lehest loetud ja teistelt kuulud.

Lõpetan ka J. Järve ütelsega: on soovitatav, et juhuselised arusaamatused lugupeetud ja teeneterikaste organisatsioonide vahel rutem laheneksid.

Karl Selter.

Mõtteid rahvusluse mõõdupuust ja taktikast*).

Altera Parsi anonüümsest keast on lõpuks end välja koorinud vil! K. Selter. Uuesti kuuleme manitsusi ja õpetusi. Kuid ühtlasi on ta nüüd avalikult väljendanud kirjutiste tagamõtte — seda parem, mida rütem lähenevad arusaamatused meie lugupeetud ja teeneterikaste organisatsioonide vahel. Selle ülesande lahendamiseks kasustatud võtete ja meetodi tagajärjekuse arvustamine ei kuulu minualasse. Kuid, lähtudes selle erihuvi seisukohalt, on K. S. püüdnud selgitada ka rahvuslikkuse probleemi. Ja kuna K. S. teeb org-ide vahelise eriküsimuse lahendamiseks ärarippuvaks kogu üliõpilaskonna rahvusliku programmi oliin paratamatult sunnitud protesteerima. Et K. S. uus artikkel taotleb samu sihte ja polemiseerimishoos opereerib vägagi küsitavate argumentidega, pean tarvilikuks veel kord sõna võtta.

Kõigepealt pean konstateerima, et K. S. on omi vaated muutnud mitmes küsimuses, kahe artikli vahelise aja vältel. Rõõmustab mind. väga, et ka K. S. asunud pooldama seisukohti, mida temale vastuvaidluseks esile tõin. Loomulikult ei julge ma seda kirjutada enda veenmisvõime arvele. Vastupidi, on tõenäoline, et teda on tabanud seegi kord juristide sagedane saatus: tegutseda kaitsjana, mitte sellepärast, et ollakse veendunud, vaid — leitakse vajalikuks end näidata veendununa, kuna ollakse määratud kaitsjaks. Ei ole kerge teha eksimusest vourust. Ja tegutsedes oma organisatsiooni liikmena, juhituna eriasjaoludest — on arusaadav, et üldpõhimõtteis paratamatult tikub läbi paistma pragusid.

Sean kõrvuti väljavõtteid K. S. artiklitest: „Avalik surve on kõige ebakohasem abinõu rahvuslikkuse lahendamiseks.“ Selle vastu esimeses artiklis K. S. soovivat veel eriti teravat avalikku survet riigivõimu kaudu. Teises artiklis samuti — „käsini, keelan ja luban — on vormid, milles valitsev rahvas avaldab oma taht.“

Kumb seisukoht on siis õige?

Esimest seisukohta K. S. põhjendab. Teise esitab uuesti vastuvaidluseks, kuid ei riskeeri enam ise kaitsta. See-pärast julgen siiski K. S. föelise seisukohana võtta viimase artikli esimeses osas põhjendustega esitatud avaldusi. Kuid sellega K. S. võtab täiel määral omaks minu seisukoha riigivõimu vahelesegamise otstarbekohatusest ja tühistab ise eelmises artiklis vastandseisukohast lähtuvad soovitusel.

1) Vastuseks eelnevale.

Oo, ma tean küll, ja asume selles n ü ü d ühisel seisukohal, et sakslased on halvemaid rahvuspoliitiku. (Eks tõenda seda ka eraakadeemia afäär, mis esile kutsus vastuaktisooni!). Ka K. S. nüüdsest seletusest võin ainult konstateerida, et ta nüüd otsekohele eita oma eelmises artiklis soovitatud käskimis-keelamismetodit. Kuid vastuvõetavast põhimõttest otsekohele järeldusi teha ta ei taha või ei julge!

On rõõmustav nähtus, et K. S. siiski tunnustab ka radikaalsemaid vahendeid vähemusrahvuste suhtes. Kuid iseloomulik, et õigustab neid ainult seevõrt, kui võrdnad puutuvad vähemusrahvuste majanduslikku mõjusse. Miks see vahetegemine? Pooldan täielikult aktiveeritud majandusalal, pean seda vägagi tähtsaks (vt. allkirjutanu artikkel Üliõpilaslehes Nr. 7—1930. a.). Kuid ma ei leia mingit põhjust maha salata olukorra parandamisvajalikkust, näiteks kultuurialal. Võib-olla seisab talle isiklikult lähemal majanduslik ala, seepärast soovib radikaalsemat, kui „kultuuriline suhtumine neisse, keda tahetakse võita eestlusele“. Kuid sellega langeb alus ka üldpõhimõttele, selt-sib loobumine propageeritud meetodist: laissez faire, laissez passer!

Liiga üldistab ja liialt arvestab K. S. temale sümpatiseeriva kildkonna arvamistega üliõpilaskondlikult demonstratsioonist. Eelmisel korral võtsin sõna eemalviibijana. Nüüd on mul olnud võimalus olukorraga isiklikult tutvuda. Sellejuures pole küll kuulnud, et Tartus meelevaldust hukka mõistetakse ja et ükski osavõtnuist oleks häbenenud oma osa demonstratsioonist osavõtmisel. Just vastupidist võin kinnitada! Täitsa põhjendamata on K. S. väide, et meelevaldus olevat üksmeelselt hukka mõistetud. Millal ja kus? Isegi ainukese argumentina ette toodud I. Tõnisson ei suhtu omas artiklis asjale eitavalt, vaid püüab ainult joont tõmmata demonstratsiooni offitsiaal ja eraalgatusliku osa vahel.

Võrdlesin küll Tartu demonstratsiooni natside kepillahingutega, esile tõstes määratud vahet. Ja vahe on põhimõtteline: vägivallaakt kontra demonstratsioon — seisukohaavaldamine rahulik ja legaalsel teel.

Esimest korda kuulen, et Besti vabadusvõitluse loosungiks olevat olnud vähemusrahvuste õigused! Bestlased on omal maal alati olnud enamusrahvaks, võidelnud kätte vabaduse ja suurmeelselt loovutanud võiduhinnast suure osa oma selleaegistele kallalekippuajale. Selle alalise liialdamise suhtes on K. S. poolt tulipeadeks nimetatud (eeskätt meie vabadussõjalasi!) asunud reserveeritud seisukohale. Aga see on esialgul ka kõik. Vä hem us ra hv us te õi-

guste seaduspärase kasutamise vastu pole mina ega minu teades ka keegi teine, võitlusele kutsunud. Kordan veel ja veel kord — sakslaste poolt neile antud õiguste kuritarvitamise ja Eestile vaenulikkuskujus ärakasutamise vastu on protesteerinud üliõpilasi, olen mina sõna võtnud.

Olen kaugel sellest, et reklaamida asetleidnud demonstratsiooni eeskujuks tulevasteks juhtudeks. Antud olukorras oli see aga ainuke õige ja mõjuv väljendusvorm. See oli rahva otsekohele tahtväljendamine, vormis, milline antiik-Kreeka ajast alates kogu ajaloo kestel rahvaste poolt kasutamist ja õigustamist leidnud. Kujult oli see noorte protest, südamest tulev tundeavaldus. Tulevikuks aga loodan, et rahvuslik mõtteviis, ja eeldatavasti ka just ARK-i edukas tegevus suudab saavutada, et ei tekiks olukordi, et rahvas ise peab hakkama kõnelema.

Õiguse annan K. S-ile osas, kus vastu vaidleb, et „üliõpilaskonnas üksmeele küsimuses olevat kõik korras.“ Ja arusaadavalt vabastan K. S. temale ebadelikaatses ülesandest — tuua fakte. Lugejaskonnale on need faktid ka niikuini teada.

Rõõmustan, et K. S. on ka lõpuks veendumusele tulnud, et rahvuslik kasvatus üliõpilaskonnas pole siiski liigseks ülesandeks akadeemilises elus. Seejuures püsib ta küll edasi täielikult eitaval seisukohal ARK suhtes, leides, et „neid sihte, mis ARK taotleb, oleks võidud teostada, ja isegi paremini, ilma uue ühingu üliõpilasorg-ide vahendita läbikäimise teel.“ Kuid arusaamatuks jääb, millega takistab ARK org-ide sama-alalist tegevust! On's K. S.-i kartus liigsuure rahvusliku kasvatus eest? Pole Tartus kellelgi kartust, et ARK tahaks org-idega konkureerima hakata. Vastupidi, ARK on seadnud endale just ülesandeks org-ide vahelise koostevuse edendamise ja ARK-i nõukogu koosneb eeskätt org-ide esindajaist. Üldiste sihtide ja ühiste ülesannete teostamiseks keskorganisationsiooni loomist ei ole kunagi tööle takistavaks peetud. Ühenduses on jõud — miks ei peaks siis ka koordineerima tegevust rahvuslikul tööpõllul!

Belistades org-ide vahelist läbikäimist ARK-i tegevusele, ignoreerib K. S. täielikult organiseerumate kaasvõitlejate olemasolu. **Rahvuslik küsimus kuulub kogu üliõpilaspererele, ja mitte ainult „lugupeetud ja teeneterikaste organisatsioonide“ vahekorras osana.**

K. S. ei ole ikka veel midagi kuulnud ARK-i tegevuskavast. Loodan, et ARK-i juhatus saadab kätte K. S-ile kokkuvõtte senistel koosolekul ülesseatud põhimõttest ja tegevuskavast. Vas-

Üliõpilaste „kultuurilisest loidusest“ ning ajavaimust üldse.

Mitmelt poolt on tehtud etteheiteid üliõpilastele nende loiduse pärast kunsti-, kirjanduse- ja teatariharrastuste suhtes; on nähtud neis kehastuvat kultuurilagedust ja -loidust suuremal määral kui see tohiks olla mõeldav nende seas. Nende ridade ülesanne pole tagasi tõrjuda etteheiteid, sest paraku on neis nii mõnigi tilgake kibedat tõtt; küll aga peab konstateerima, et sellele nähtusele osutades on liigutud ainult pinnal ega ole katsutud tungida sügavamale nähtuse tõelise põhjuse juurde: on nähtud, et vili puu küljes on kidur ja närbumud, kuid põhjust pole mitte otsitud puust, millel vili kasvab.

Kaasaaegsetel elunähtustel on alusmüriks ja tagaseinaks väga komplitseeritud mosaiik-struktuur, kui vaadelda seda kas või käesolevast sajandist alates. Maailmasõda andis suure hoobi kultuurile ja tsivilisatsioonile, nii et juba sõja lõppedes usuti vägevast kokkuvarisemist kogu Lääne-Euroopa kultuuris (Spengler), mis on ka teatud määral tõestunud ning te-

ostunud. Millega see lõpeb — ignoramus.

Ühiskonna struktuur on muutunud täielikult mehhaniseerumise ja ratsionaliseerumise kaudu. Tempo on surutud peale kõigele, ja kes seda ei suuda taluda, peab jääma alla; tundmus ei ole otsarabekohane, ta peab loovutama täielikult praktilisele mõistusele. Varem ajavaim kehastus mingis idees ja selle järjekindlas ning pidevas rakendamises, praegune ajavaim koosneb ainult juhulistest praktilisest lööksõnust ja — ebapraktilisest mõnulemisest. Tunnetel, mõtiskelul, endasse süvenemisel pole enam paika; asjalikud teadmised, ettevõtlikkus, objektiivsus on need, mida vajatakse.

Eelpool mainisin ebapraktilist mõnulemist, mida heidetakse ette mitte üksi üliõpilaskonnale, vaid kogu ühiskonnale. See on nähtus, mis ei ole kooskõlas nõutava praktilisusega, kuid viimane on ometi välja kutsunud selle. Kuid kuidas? Põhjuseid võiks leida vahest üldisest kindlustuse

tundest, mis praegu valitseb ühiskonnas (Dr. K. Jaspers). Ja usalduse puudusest, mis on selgesti avaldunud viimati isegi majanduslikult tugevate riikide rahanduse kokkuvarisemisel. Elu vooluse tasapind ei ole kaugeltki ühtlane, selles esineb suuri ja ootamatuid võnkeid ning neelukohti — need hävitavadki kindluse. Ei või ju olla kindel millelegi; ka kõige stabiilsem nähtus võib muutuda sootui teissuguseks lühikeses ajajooksul.

On selge, et see kindlusetus ei suuda tagada pidevat tööd millelgi alal, ja sellest tekkinud rahutuse vältimiseks omistab indiviid kergesti rahustava ja pingutusteta mõnulemise. Kuidagi veel sunnitakse end tööväljale, mis on paratamatult seotud elu alalhoiuga, omandatakse hädavajalikud ja nõutavad teadmised praktilisel alal, selleks et kindlustada endale leivateenistust. Vabatahtlikele ja ilma otseste tasuvuseta harrastusaladele peab aga end sundima ning see nõuab pin-

tuse leiaks K. S. küll suurel määral isegi võttes vaevaks üles otsida ajalehtedest ARK-i koosolekute kirjeldusi. K. S-i üliõpilaskondlik informatsioon näib aga vähe puudulik ja aeglane olevat?

Kõigile peaks samuti juba ajalehtedest teada olema, et ARK ei seisa kiriklikul alusel. Algul kavatsesid Ak. Rahv. Kirikuühing moodustab ainult ühe alatoimkonna üldorganisatsioon.

Muide, K. S. väide, et kristlik kirik on halb rahvusliku võitluse abinõu, on tõesti suurel määral maksev olnud Eestis saksa keelsete ja saksa keelsete pastoriite tõttu. Kuid Saksamaal tähendas Lutheri reformatsioon ka ühtlasi rahvusliku iseteadvuse tekkimist, Tsehhis oli Hussi usupuhastus rahvusliku vabanemise teeavajaks ja kandjaks, Soomes on kirikuõpetajad etendanud suurt osa rahvuslikus töös. Suuremal osal nooremaist rahvastest on rahva keelne kirjandus võrsunud vaimulikust ja kiriklikust kätkist — esimesi samme rahvusliku äratamise alal on juhtinud kirik. Eestis on veel praegugi Petseri venemeelsete tagajärjekaks relevantne usulisi motiive ja vana kalender. Teie rahuldute sellega, et meie kirikul on, kuigi kõr-

ged kultuurilised ja aateli-sed sihid, siiski aga mitte midagi, mis võiks siduda rahvusliku ideoloogiaga. Noored aga ei rahuldu, vaid loodavad teiste maade eeskujul rakendamisel ka siin-ses olukorras paranemist.

Üldiselt leiab K. S., et teistes maades rahvuspoliitika alal äraproovitud töed ei sobi eestlasile. Viimaste aastate taktika — õndsam on anda kui võtta — ei tundu talle ka just mitte kõige ihaldusväärsemana. Kuid kartus, et tormijooks ergutaks vastupanu ja, võib-olla, annaks soovituist vastupidiseid tagajärgi, sunnib teda soovitava kannatust ja pikka meelt (Armas kasvivilistlane, tormijooksjaiks on olnud baltlasi ja tagajärjeks on olnud eesti üliõpilaste rahvuslik vastuaktsioon!). Aa, pardon, majanduslik ala on Teil erand! Soovitate — kõik jäägu nagu ennegi. On kurjast igasugune katsegi, tuua parandust üliõpilaskonnas üliõpilaste enda poolt vajalikuks tunnustatud alal.

Naelutan kinni — K. S. leiab, et taktika, mis rahvusluse poliitika lubatav (sic?) saks-

lasile, venelasile ja poolakale — oleks kardetav eestlasile, s. o. — Quod licet Jovi, non licet bovi!!

Kuid, aita iseennast, siis aita sind Jumal! Kuis saab teostuda, ka K. S. poolt vajalikuks tunnustatud, eeskujulik ühistunne omavahel ja eestlaste kultuuriline ja majanduslik ettejäõmine, kui eestlaste enda poolt ülistatakse tegevusetust ja püütakse takistada rahvusliku ühisorganisatsiooni tegevust. Sihilikke süüdistusi kuhjatakse puhtideelisele rahvuslikule organisatsioonile, ARK-i vastu materjali kogumiseks kasvivad eestlastegi ajalehed tudengite kakelusi, mõnitusi sajab mitmelt poolt. Ei saa tõesti aset leida mingit eeskujulikku ühistunnet üliõpilaskonnas, kui iga samm on juhitud enda väikese minale ja organisatsioonile. Üldhuvid peaksid seisma kõrgeimal väiklusist. Seepärast, kuigi keeldun tunnustamast lugupeetud ja teenerikka organisatsiooni vahetõttu üliõpilaskonnaga rahvuslikkuse probleemi sisuks ja eeltingimuseks, esitan oma parimad soovid, et vastastikkune arusaamine jalule seatakse ja lõpeks jõude killustamine.

Otto Leesment.

gutust. See on nähtus, mis ei esine üksi üliõpilaskonnas, vaid üldiselt.

Tihti seesugune mõnulemine on haaranud endasse suurema osa kogu tegevusajast, on muutund kireks teatud määral. Eks avaldu see neiski tõsiasjades, et alatasa suuremat poolehoidu võidavad nähtused, mis kuidagi on erutavad ja vahelduvad, ilma et nad jätkaks püsivat jälge inimeste hingeallu, mis hoiaksid tagasi unustamast seda. Siia alla kuuluks igasugune rekorditamine nii spordis kui ka muudel aladel, kõmukirjandus, kohvikukultus, kas või ristsõnade mõistatusedki; need kõik on kergesti vastuvõetavad alad kas apaatselt või innuga mõnulevale loomusele, mis nõuab

alatasa uut, kergelt, vahelduvat, kergesti seeditavat, selleks et — unustada.

Ja kino. See on asendanud teatri pea täieliselt. „Vanemuise“ saneerimise nõupidamisel tehti etteheiteid üliõpilaskonnale, samuti ka ülikooli õppejõududele ning Tartu haritlaskonnale üldse, et see mass kujundab kõige väiksema protsendi teatri külastajate arvust. See on kurb tõsiasi, kuid siingi peaksime minema tagasi eelmaitule. Üldisele närvitsevale meelelaadile ei ole omane süvenemine ega kaalutlus, selleks on tarvis püsivust. Püsivuse kvantumi neelab aga üldine võitlus leiva pärast. Rohkem end sundida — see väsitab ja tüütab. Tohiks arvata, et stabiilne teatri

külastajate hulk tõsiste teatrisõprade kõrval sisaldab suure protsendi neid, kes käivad teatris kas või kohusetundest ja, võib-olla, harjumusest ja omale rahulduse leiavad ometi kinos. Kino esitab alati midagi uut ja vahelduvat maastikuliselt, tegelaskonnalt, miljöölt; sisaldab külluses erootikat, mängimist elu ja õnnega ja — tempot. Tõsi, kino pakub ka head mängu, kuid see ei sega meid võtmast seda kergelt, pealiskaudselt.

Tõsine teatrisõber lähtub teisest seisukohast; teda haarab ja huvitab ettekande kunstiline külg, ainekäsitus ja pidev mõju, mida ettekanne sisendab vaatajasse. See aga eeldab tugevat indiviidi, kes on suutnud end isoleerida

Asugem kõneoskuse arendamisele.

See oli paari kolme aasta eest, kui üks majandusteaduse osakonna dotsent kirjutas avalikult, et kui ka ülikooli lõpetaja ei siirdu oma erialale, vaid läheb mujale tööle, siis pole see patt ega kahjulik kellelegi. Ta on õppinud läbi kursuse ja omandanud vajalise hulga teadmisi, sellest piisab. Kuidas keegi oma teadmisi kasustab ja kas ta neid üldse kasustab, see on igaihe eralõbu. Üldsusele pole sellest ei kasu ega kahju.

Praegu on see vaade muutunud. Toosama dotsentki nõuab nüüd oma osakonna reformeerimise juures õppekava nii seadimist, et lõpetajaist tuleksid elule ettevalmistatud inimesed. Iga lõpetanu peab võima tegutseda ja hästi tegutseda oma valitud alal. Puhta teaduse unistus teaduse enda pärast on heidetud kõrvale. Loetakse kahjulikuks nii inimesele kui ka ühiskonnale, kui keegi on kulanud jõudu ja energiat mõnede teaduste õppimiseks, milliseid ta ei saa kasutada füüsiliselt. Ülikool peab andma spetsialiste haritlaste töö põllule.

See üldnustatud väide ei ole aga leidnud küllalt asjakohast käsitlust ülikooli juhtivais ringkonnas. Ma mõlten seda õppekavade suhtes. Ei ole hoolitsetud selle eest, et teaduskonnades kursuse läbitõõtamine annaks täieliku ettevalmistuse tegeliku elu inimesele. Jättes kõrvale õigusteaduskonna mitmed ained, mis käsitletakse täiesti eluvõõralt, tahaksin siinkohal juhtida tähelepanu ühele rakendusainele, mis omab tähtsust veel mitmes teises teaduskonnas peale õigusteaduskonna. See oleks — reetoorika ehk ligemalt piiriteldud kõnelemise oskus.

Meil seltskonnas peetakse väärali kõnelemise oskust mingiks sünnipäraseks andeks. Õppimisega ei olevat midagi teha selle oskuse saavutamiseks. See on vale vaade. Kuigi meil ei ole pea sugugi häid ettevalmistatud kõnemehi, tõendab ometi ajalugu, et parimad kõnemehed on saanud kuulsaiks just süstemaatilise õppimise ja harjutuste teel. Demosthenese ja Cicero nimed on tuntud üle kaugeate aastasade, ja nende kohta on teada, kuivõrt nende inesterlikkus kõnelemises oli saavutatud tahtelise tööga. Samuti on näiteid ka hilisemast ajast, sellepärast ei saa me sugugi leppida seltskonna ühekülgse vaatega.

Kes pole meist näinud mõnda isehakanud poliitikameest kõnetoolil tegemas saamatuid liigutusi ja toomas esile konarlisi lauseid. Sageli juba poole kõne peal on sellisel „tegelasel“ hääle otsas. Kui aga samane nähtus ilmneb ülikooli haridusega advokaadi, kirikuõpetaja või kooliõpetaja juures, siis ei ärata see mitte üksi kahetsust, vaid sunnib mõtlema. Saab selgeks, et õpetamise süsteemis on viga.

Retoorika õpetamine ja kõnelemise oskuse omandamiseks praktiliste harjutuste korraldamine tooks paranduse selles asjas. Ei tohiks see kesta nii kauem, et inimesed, kellede otsesekoheste tööülesannete lahendamise nõuab kõneoskust, ei ole saanud selles vähimatki ettevalmistust. Meie advokaatide, kiriku- ja kooliõpetajatega on lugu praegu nii. Sellepärast peaks korraldatama ülikoolis reetoorika loengud ja praktilised kõneoskuse ja hääleharjutused õigus- ja filosoofiasteaduskonnas. Tänuväärne algatus on tänava ses suhtes

lektor pr A. Suitsult juba lähtunud. Ülikooli diplomiga inimesed võiks siis ka väärikalt esineda oma erialal.

Aga sellega ei piirdu veel kõnelemise oskuse nõue üliõpilaste suhtes. Kui eelnimetatud teaduskondade inimestele on avalik kõnelemine mõõdapääsmatult vajaline tegevus, siis on ta sageli väga tarviline ka kõigile haritlastele üldse. Elame ju ajastul, kus igaihel on õigus rääkida kaasa avalikkude asjade otsustamisel. Elaval sõnal on täita suur osa. Ja haritlastelt oodatakse ikka esmajoones jahte väljendust. Kuidas aga väljendada taht, kui pole harjutud kasustama sõnarelva? Sageli võib jääda kaotajaks lahingus, puudulikuks väljenduse selguses, naeruväärseks ülesastumises. Sellepärast on tähtis ka igal haritlasel üldse osata hästi end väljendada, olla meister kõnelemise võimes.

■ Huvitaval kombel ei ole meie kaasvõitlejad võtnud seni ette pea midagi kõneoskuse arendamiseks. Paari aasta eest oli vaid EÜS-is tegutsemas väike ring sel alal ja ka mõnes teises seltsis on olnud algatusi, kuid kaugemale pole jõutud. Suurem osa on täiesti eemal sest asjast. Ei tahaks meeleldi leppida sellise loidusega. Noorel tudengirahval tuleks võtta asi tõsisemalt kätte, aega selleks peab leiduma. Häällekuultuuri arendamiseks on õppejõude saada mõõduka tasu eest. Kui nii töötada süstemaatiliselt mõni kuu, võib juba rõõmuga märgata tagajärgi.

A. A. Johanson.

ajavaimu võimupiirkonnas. Et aga nende arv alatasa väheneb, näitab asjaolu, et ka parimad teatrid ja kõrgeväärtuslikumad lavateosed ei suuda leida enam endist poolehoidu. Ega asjata Reinhardt juba paari aasta eest kuulutanud teatri kapituleerumist, illusioonide loomise tarvet ning uudishimu rahuldavale kinole. Milleks ehk kuidas peab end üliõpilane (või haritlane üldse) isoleerima ja omistama harrastusi, mille ühiskond on pidanud endast välja sulge.na? Usun, et selle nõude suutlik teostamine oleks võimatu ning paremal juhul — ebaproduktiivne.

Ka kirjanduse harrastuse puudust on esitatud etteheiteana. See on jällegi põhjendatud, kuigi osaliselt, kuid sedagi tuleb redutseerida eeltoodule. Varematal aegadel võis ülikoolis õppida 6—10 aastat, ilma et oleks tarvitsenud tunda muret teenistuse saamise pärast; nüüd peab seda tegema 3—6 aasta jooksul ja ilma mingi kindlate väljavaadeteta. Iga tudeng on mures oma tuleviku pärast, püüab rutem lõpetada tööd (on isegi sunnitud tegema seda tihti majandusliku kitsikuse tõttu) ülikoolis, et jõuaks rutem selgusele

oma tuleviku suhtes. Siia juurde seltsib veel alaline rahutus ja pinged — muuta tööd veel intensiivsemaks, sest võistlus seab üles normi: kes edasi ei jõua, see talatakse jalgade alla.

Säärane olukord sunnib õppijat muidugi süvenema eeskätt omal alal ning piirab isiku mitmekülgsuse arenemist üldse. Puhkeaja aga dikteerib ajavaim alateadvuslikult. Et sellest lahtirabelemine raske on, oli mainitud juba eelpool. Kirjandust võivad harrastada ainult need, kel see on tihe. Seda seoses õppealaga või koguni kohustuslik. Eks olnud ju pea igaüks üliõpilasist võrdlemisi muretuil keskkooli päivil niihästi kirjanduse kui ka teatri sõber suuremal määral kui ülikoolis? Kas võime nüüd öelda, et muutunud seisukoht tähendaks isiku vaimulaadi järsku ümbermoodustumist? Muidugi mitte. Mõjud selleks tulevad kahtlemata väljastpoolt.

Kirjandus iseeneseski on ju muutunud mõõdupuult, puhta kunsti asemele on astunud saavutised. Teos, mis pretendeerib puht kunstilistele voorustele, ei suuda võita kaugeltki seda menu, mis mõni sensatsioonimaiguline toode.

Ajakirjandus (kõmukirjandus eriti) üksi ei kannata kriisi, sest temas peitub vahelduvat ja rahustavat, mida just vajatakse. Analoogetel kaalutlustel võiks tõmmata konsekventse ka teistel kunstialadel, kuid see viiks liiga kaugemale.

Kokku võttes peab nentima, et praegune noorpõlv, eriti üliõpilaspõlv on kasvanud ja valminud ajaloo põhjapanevamate sündmuste keerises, on elanud läbi meie iseseisvuse saamise viimased raskemad ajajärgud, ning elab praegu järellainetuse mõju piirkonnas, mis vapustab kogu ühiskonna kultuuri ja majanduselu. Sellest kõigest on paratamatult poetunud noorsoo alateadvusse sugemeid, mis mõjustavad tema tegutsemis- ja tahtesuunda. Ja kui ühiskonnas või üksikus rahvas kas sunnitult või iseenesest on kadunud võimalus, huvi ja tarve kunstilisteks harrastusteks ning asendunud on kultuuriline loidus, siis oleks asjata nõuda seda noorsoolt, sest ka noorsoos peitub sama kindlusetuse ja rahutuse kompleks. Kuid tavaliselt on see ikka olnud nii, et rahvas nõuab oma noorsoolt seda, mis temas endas on juba kadunud.

G. Vahrberg.

Rahvas on üksinda jäetud!

Seltskonnas, maal ja linnas, on praegu kõneaineks majanduslikud küsimused. Neid selgitab ja püüab lahendada igaüks omast seisukohast. Arutusele tulevad kõik nähtused, mis ei ole kooskõlas üldise heakäekäiguga. Muidugi juhitakse keerdsoilm ja raskuspunkt sinna, mille üle ühel ehk teisel rohkem selgust, ehk mis antud juhul kellelegi eriti silma torkab. Nii on põllumees lausa kade igale, kes saab kas omavalitsuselt või riigilt kindlat palka. Õpetajad on saanud nagu armuleiva sõdikuteks, sest nemad elavat head elu ja panevat raha panka, kus see võib teenida 8-10 protsenti. Selle juures aga ei saa tähendamata jätta õpetajate endi süüdi, kui seda selle nimega nimetada võib: maksvusele on pääsenud vaade, et õpetajad, eriti

keskealisest generatsioonist, ei pea endi ülesandeks muud kui koolitoas õpetamist. Nad on kadunud sinna ja keegi neid ei näe. Väljaspool kooli ruume mingu kas või maailm hukka, see ei ole nende asi. Kui nad tegeleks energiliselt, nagu endistel aegadel rahva seas, siis ei tuleks kellelgi vahest mõttessegi, et õpetaja saab „palju palka“. Kahjuks soodustavad õpetajate koosolekud, kongressid ja nõupidamised selliste mõtete kõvenemist, kuna deklareeritakse, et õpetajad võtku seltskondlikust tööst ainult niipalju osa, kui see ei takista koolitööd. Ei ole enam selgemat märkusõna: õpetaja ainult koolile. Selle järele ka käiakse. Muidugi erandeid leidub.

Samal ajal kuulduv väga mitmekesistes ringides mõtteavaldusi, et

ametnikkude palka tuleb kärpida. Enamteadjad lisavad sinna juurde: alatagu kõrgematest ja siis mindagu järjest allapoole. Tuuakse näiteid selle üle, kuidas tegelikult aegade kestel on talitunud, kas või sellisama ametnikkude koondamise asjagagi. Teatavates ametkondades kaotatakse mõned kohad, kuid samal ajal kutsutakse ellu teised teiste nimede all. Sinna maksetakse rohkem palka kui koondamisega kokku hoiti. Ehk jälle: üks ametnik vallandatakse, mõne aja pärast võetakse uus juurde. Pea igalt poolt on nõutud, et esijärjekorras vallandatakse need abielunaised, kelle mehed saavad suurt palka ja võivad üksi perekonda ülal pidada. See nõudmine ja nõuanne on jäänud hüdjaks hääleks. Tallinnas tuuakse ette tosinat viisi näiteid,

kus mees teenib kaugelt üle selle, mis keskmiseks elamiseks tarvis läheb ja naine saab palga, millega terve pere võiks ära elada. Tähendab: „kellel on, sellele peab antama“!

Kõik need ja kümned teised üldnähtused on tekitanud sellise meeoleolu, et igaüks ootab ja umbusaldusega suhtub kõigisse nähtustesse. Tekib umbusaldus valitsuse, rahvaesinduse ja teiste korraldajate ning lõpuks tüdimus kõige olemasoleva vastu. Seda meie näeme närvitseyast seltskonnast igal sammul, mis on ulatanud ajakirjandusse ja avaliku elu nähtustesse. Arusaadavalt takistab see kõigi jõudude kokkuvõtmist ülesehitavaks tööks, mille järele just praegu kõige rohkem vajadust tunneme. Ei ole ühtki avalikuks tehtud püüdu sellest olukorrast väljapääsemiseks. Otse vastupidi. Näide: ajal mil kõneldakse majanduslikkudest raskustest ja 50-kroonilisest palgavähendusest, arutatakse ja kaalutakse endiselt teise kõrgema õppeasutise ellukutsumist Tallinna — kõrgema tehnilise ülikooli nime all. Seda juttu võidakse ajada üsna lausa ja suure tõsidusega, ilma et keegi nagu julgeks või jaksaks siin lõpuseõna ütelda. Asja juures ollakse päris tõsidusega, mida näitab ka

see, et selle mõtte poole on organiseeritud Tallinna linna omavalitsus, kes suuremeelselt lubab kooli alla ruume vanade, mahajäänud vabrikuhoonete näol. Tekib küsimus, kas siis hoones seisab küsimus?! Samal ajal on Tartu ülikool näidanud, et temal on mitu suurt ja korralikku maja, mida võib otsekohe kasustada. Samuti on Tartu linnavalitsus näidanud linna majadele, mida tarbekorral tasuta võiks kasustada. On ettepanek esitatud suure neljakordse maja andmiseks, mis suurem kui ülikooli peahoone.

Sellest on veel vähe: ülikool teab, et tarvis on majanduslikult kitsal ajal kokku hoida. Siin on oldud nii tagasihoidlik, et eelarvetes on täidetud ainult seda, millest enam kuidagi üle pole saadud. On jäetud tähelepanemata olukord, mis valitseb seminarides, loengusaalides, laboratooriumeis, kus puudub ventilatsioon, kus noored töö juures minestavad. Tööd tuleb teha eesruumides ja väikestes tubades, kus tihti töötavad 30—40 üliõpilast 4—5 tundi järjest. Seminari raamatukogudes istuvad ja seisavad üliõpilased ning loevad raamatuid, mida koju ei lubata viia, mitmeid tunde järjest, vaatamata sellele, et valitsevas õhus tohiks viibida ainult mõne minuti. Kõik

need on jäetud tagaplaanile, et hoida kokku. Igal aastal on tulnud ülikooli eelarvet vähendada. Seda on tehtud teadmises, et tulevikus saab olukorda parandada. Kuid sellele vaatamata leiti tänavu jälle, et tuleb kokku hoida. Isegi ministeeriumi eelarve-komisjon istus Tarus mitu päeva koos. Kui kusagilt kokkuhoidu ei saadud, siis tehti seda haigete toidunormi arvel. Nagu ajakirjanduses sel puhul tähendati, on sellega tehtud karuteene ülikooli kliinikutele kui õppeasutistele: hakatakse haigete pealt teenima. Jäetagu ometi nendes asjuski vabadus ülikoolile, et see saaks ise kokkutõmbamisi teha, kus see võimalikuks osutub. Otsustarbekohasus on õppeasutiste juures peaaegu. Seda aga käesolevas asjas tagatud ei ole. Kui Tallinnas on puht „võitlus süsteemi pärast“ sada korda suuremaid kulutusi teha, siis ei murta selle juures pead.

Kuid juba ette võib öelda, et nendele ettepanekutele ei suhtuta ministeeriumis ja nendes ringkondades, kes tahavad näha ka ülikooli Tallinnas, mitte kaalumise väärtusegagi. Seal maksab vaade: Tallinnas kui pealinnas peab olema oma ülikool ja see peab teoks saama. Kas seda tarvis on ainult paarikümnele inimesele-insenerile

«200.000».

Scholem Allichemi rahvatükk 4 vaates, 5 pildis. Esietendus „Vanemuises“. Lavastus V. Mettus.

J. Galsworthy „Katuse“ lavastus andis lootust selleks, et „Vanemuine“ võtab tõsiselt oma ülesannet — pakkuda väärtuslikku ja nauditavat. „200.000“ lavale toomine tõi ometi väikese peetumuse, sest nimetatud rahvatükk on liiga nõrk selleks, et teda võiks naudida hoolimata sügavama käsituse puudumisest. Labane ja kulunud teema vaese rikastumisest ja vara jällekaotamisest ei ole autori poolt siingi leidnud kuigi jõulist käsitlust, vaid kujunes lihtsaks askeldavate tüüpide panoraamiks, mille päästis janditamist ainult mõne üksiku osalise hea mäng.

Kui on kavatsust tulevikuski serveerida vahepaladena rahvatükke, siis tuleks seda teha ettevaatusega, silmas pidades tüki kunstilist taset. Sõnalavastus meelelahutuseks ei suuda olla ka vähenõudlikulegi teatritarrastajale. Ei tohi unustada, et meelelahutus-etendusi pakub palju edukamalt kino. Oleks kuidagi mõistetav, kui toodaks lavale meie

oma algupärandeid, mis ei pretendeeri kõrgele kunstilisele tasemele, kuid o m a teosena oleksid nad siiski õigustatud. Välisautorite valikul aga peaks pakutama ainult väärtuslikku.

Peab tunnistama, et lavastaja on püüdnud omalt poolt teha kõik, et ettekanne oleks vastuvõetav. Rõhku oli pandud tüüpide loomisele ja eht-juudiliku aktsendi rõhutamisele. Ettekanne läks ladusalt, ei olnud eriti silmatorkavaid tühikuid, ja näitlejad, peale mõne üksiku, tulid toime oma ülesandega. Mida aga ei lavastaja ega näitlejad ei suutnud anda — see oli sügavus.

Näitlejaist parimat pakkus A. V a i n o oma tänuvärses osas. Tema rätsep, kes tõuseb vaesusest õnnega miljonäriks, kuid oma rumaluse tõttu oma raha kaotab, oli antud edasi usutavalt ja haarava mänguga, milles järjekindlus püsis kogu mängu kestel. Ainult viimases pildis ta kaldus veidi kõrvale. Alaväärtuslikkuse kompleksid all kannatava rätsepaselli Kopli andi edasi mällusõõvalt M. D r u i. Moment viimases vaatuses, kus ta pihib oma elamusi ja eluõnne oli

ehtsaim ja liigutavaim kogu näidendis. Rätsepa tarmukas küljelu N L i b e s e edasiantuna oleks samuti nimetamisväärt, kuigi näitleja ei pannud erilist rõhku oma mängule.

Arvuline kõrvalosade hulk oli jaotatud ära nimekate näitlejate vahel, kuid osade piiratuse tõttu ei olnud neil võimalusi end küllaldaselt väljendada, küll aga moodustades sobiva miljöö rätsepa askeldusile. Välja tõsta oleks A. S u n n e libekeelse kupeldaja osas. J. S u v o r o v a rätsepa tütreina ei suutnud omaks võtta juudilikku joont ning ta mäng jäi teiste kõrval seekord varju. H. P i l l e r rikkus oma osa täiesti. Juba tugeva grimmi mask esitas rohkem jultunud varast kui salakavalat kelmi ja labased ning liialdatud grimassid ei ole vastuvõetavad ka vastavagi osa juures. Sama ebaõnnestumine miimikas tabas teist petist V. L i n d i, kui aga ei mõjunud nii sokeerivalt, kuigi esitas üldiselt nõrgemat mängu. E. K r u u d a viis läbi oma osa järjekindlusega.

G. Vahrberg.

ja kas see korralikke miljoneid maksta läheb, see ei puuduta mõttekandjaid põrmugi. Kuidas selles Tartu ja Tallinna vahelises võitluses unustatakse oma majanduslikud võimed, on päris naeruväärne. Isegi niikaugele on mindud, et üks Hariduse-sotsiaalministeeriumi kõrgem ametnik, kes pole saanud keelata kiitust E. Rahva Muuseumile, küll aga summades tagasihoidlikkusele manitsenud, avaldanud kahetsust: oleks see muuseum Tallinnas!

Kui niisuguste mõõdupuudega mõõdetakse meie elu ja niisuguseid vaateid kantakse ning süven-

datakse isegi nende poolt, kes peaksid kõigepealt mõtlema riiklikult, siis ei ole ime, kui need, kes seisavad kõrval ja tegelevad oma igapäevaste ülesannetega, hakkavad mõtlema nii, nagu see praegusel ajal loomulik ega kohane pole.

Akadeemiline pere, olgu ta siis otseselt ülikooliga seotud, et seda minevikus on olnud, peab nende ja veel paljude teiste küsimuste juurde asuma täie tõsidusega. Siin ei tohi kalduda teiste eeskujul niivõrt üksikasjadesse, et nende hulka ära uputakse, vaid nähtusi tuleb põhimõtteliselt ja üldise mõõdu-

puuga võtta. Omavaheliste arutluste ja diskussiooniga tuleb jõuda tõelikkuse piirideni ja oma arvamine avaldada ning seda kõikjal maksvusele viia. Seda rahva pärast, kes haritud jõududelt ootab selgemaid väljendusi ja parandusettepanekuid. Nüüd on rahvas jäetud nagu omapead: lihtmeelsed talupidajad peavad arutihti kokku tulema ja küsimusi arutama omast seisukohast, kusjuures neid tihti peale poliitilised parteid püüavad partei huvides ära kasutada.

Vaieldagu vastu — rahvas on üksinda jäetud!

A. Peel.

Belgia kõrgemad õppeasutised.

Belgia kõrgemate õppeasutiste kohta ei saa ütelda, et nad oleksid halvasti korraldatud. Väikese 8—9 miljoni elanikkude arvuga riigi kohta on küllalt kõrgemaid õppeasutisi ja sageli ilmneb, et õpilastest on puudus. Sisseastujate vähese arvu tõttu igal sügisel pea iga õppeasutis teeb omale reklaami.

Ülikoole on Belgias neli: 1) Université de l'Etat à Liège, 2) Université Libre de Bruxelles, 3) Université Catholique de Louvain, 4) Université de Gand. Neist on riiklike ülikoole ainult kaks: Liège'i ja Gandi omad, kuna Brüsseli ülikooli peab ülal eraselts ja Louvaini ülikooli peremehed on katoliiklased.

Peale nende nelja ülikooli on veel terve rida kõiksugu kõrgemaid õppeasutisi, missugused kõik annavad võrdse väärtusega diplomi. Neist võiks nimetada: 1) Université du Travail de Charleroi (Sharleroi töö ülikool), 2) Institut Supérieur de Commerce d'Anvers (Antverpeni kõrgem kaub. instituut), 3) École Supérieure Commerciale Financière Consulaire à Mons (Monsi kõrgem kaub. finants. ja konsul. kool), 4) Institut Saint-Louis ja 5) École Supérieure de Commerce à Bruxelles. Neist kahte viimast peavad jällegi ülal erastevõtted: Püha Louis instituuti peavad ülal katoliiklased ja kõrgemat kaubanduse kooli Brüsseli linn. Siis on veel terve rida õppeasutisi, nii: Tekstiil ülikool, Asumaade ülikool, Agronoomide Kõrgem õppeasutis, instituut elektri inseneridele, kõrgem kool naha, veski, suhkru, õlletööstuse inseneridele jne.

Üldiselt saame ligi 20 kõrgemat õppeasutist, kuid säärase rohke õppeasutiste tõttu ei tohi veel ütelda, et Belgias oleks hariduslik tasapind kõrge; kirjaoskamatu leidub küllalt ja küllalt. Mõni aasta tagasi üks Belgia tuntud kindral pidas ühe loengu ja tõi seal näitena ette, et sõjaväes sageli ligi 50% sõduritest ei oska lugeda ega kirjutada õieti!

Kõrgema hariduse osaliseks saab ikkagi jõukam kiht ja töölisel on sisse juurdunud ainult töö mõte. Seepärast saadab ta oma lapse juba 7—8 aastalt tööle.

Belgia on tööstusriik ja seepärast leidub alati kohti säärasele noortele lastele ja valitsus ei tee sugugi takistusi, et alaealised lapsed ei kurnaks end noorelt ära.

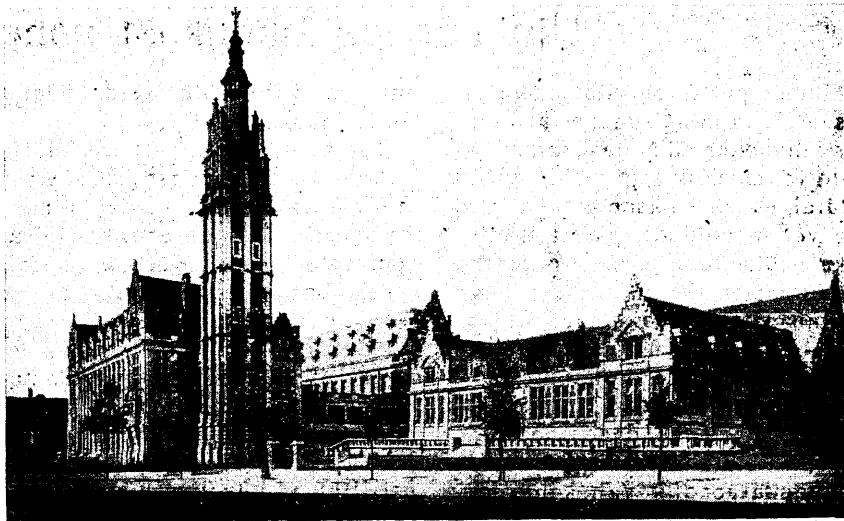
Suur ei ole ka naisüliõpilaste arv (ainult 10—15%), belglane ei pane naishariduse peale suurt rõhku, olgu see kõrgemas kui ka alamas seltskonnas.

Esimeste ülikoolide eest oli hoolitsejaks Madalmaade kuningas Vilhelm, kes oma dekreediga aastal 1816 asutas rida ülikoole praegusesse Belgiasse ja Hollandisse. Selle lühikese aja jooksul on nad siiski küllalt kõrgele teaduslikule tasapinnale jõudnud.

Nii mitmed õppeasutised omavad üleeuroopaliku kuulsuse, ma nimetaks siinjuures esiteks Louvaini katoliiklikku ülikooli, kus muide õppivad Ungari troonipärija Otto ja Hispaania ekskuuninga poeg.

Brüsseli ülikoolil on kuulus kaub. osakond, mida peetakse Euroopas üheks paremaks, samuti on seal ülikoolis rida kuulsaid prof. nagu Piccard, Ansiaux, Smets jne.

Mainimata ei või jätta, et Antverpeni kõrgemat kaub. instituuti peetakse üldse Euroopas üheks parimaks (4 a. kursus), seda tõendab ka see, et seal õpib välismaalisi üle poole rohkem kui belglasi. Et ülikoolid on majand. jõukas seisukorras, siis ei ole õppemaksud sugugi kallid, kui veel võrrelda, et Belgias on elukallidus üldiselt suurem kui Eestis. Kõige kõrgem maks on Brüsseli eraülikoolil — aastas 12.500 s.

Brüsseli vaba-ülikool.

mõnes teaduskonnas veel odavam. Teistes ülikoolides kõigub maks 7.000 s. ümber aastas, peale nende on mõnedes maks ainult 1000 s. aastas ja mõnes õppemaksu üldse ei ole. Liège'i ülikoolil on veel see hea omadus, et seal õppemaksu maksmine on ühekordne s. t., et ennem ei maksa teist maksu, kui eelmise aasta eksamid on ära antud.

Õppesüsteem läheb eesti omast täiesti lahku, siin valitseb nõndanime-tatud „klassi eksami süsteem“ s. t., et viiakse edasi järgmise kursuse peale sääraselt kui Eesti keskkoolides. Ühes eksamis läbikukkumine võtab võimaluse ära edasi jõuda ja tuleb kõik eksamid uuesti anda järgmisel hooajal, s. o. sügisel ehk siis jälle järgmisel kevadel.

Samuti ei saa järgmise kursuse peale üle minna ennem kui eelmine ei ole lõpetatud. Semestrid algavad enamasti oktoobris ja lõpevad juulis.

Säärasel eksami süsteemil on oma head ja halvad küljed. Hüve on see, et paneb üliõpilase järjekindlalt tööle ja süvenema oma alasse, et rida hulk eksameid tuleb korraga teha, siis peab ka varakult õppima. Et ühelt eksamilt läbikukkumisel on kõik endised antud eksamid maksvuse kaotanud, siis peab üliõpilane ka kindlamalt õppima ja mitte hea õne peale välja minema.

Halbtuseks on see, et ühe eksamiga läbikukkumisel tuleb ühe aine pärast jällegi üks aasta õppida üht ja seda sama.

Pealegi korraga tuupida mehhaaniliselt hulk eksameid ei luba omandada midagi põhjalikult.

Belgia üliõpilase seisukohast ei ole siiski säärane viis halb, sest temal ei ole tarvis oma igapäevase eluülespidamise eest mitte sääraselt muret tunda kui Eesti üliõpilane, sest siin käib ikkagi jõukam kiht ülikoolis. Ülikooli-

desse on võimalus ka sisse astuda eksamitega, ilma et oleks küpsuse tunnistust.

Säärased eksamid ei vasta oma kavadega kaugeltki täie keskkooli kavale Eestis.

Ja ei ole siis ime, et Belgia üliõpilane on üldiselt vähem arenenud kui Eesti oma, üldiselt on ka keskmine vanadus palju noorem Eesti üliõpilasest. Vaadeldes õppimise üldagea, siis on see palju lühem kui Eestis, nii näit. võib ing. en construction aéronautiques diplomil saada ühe aastaga, licencié en sciences commerciales'i diplomil 2 aastaga, licencié du degré supérieur en sciences 3 aastaga ja ing. com. diplomil 4 aastaga.

Säärast mitmesugust õpiaega ja diplomil mitmesugust väärtust tuleb sellega seletada, et siinsetes ülikoolides on võimalik kitsale alale spetsialiseeruda.

Mis puutub üliõpilaselusse, siis ei ole Belgias pea mingisuguseid traditsioone. Ei turta sääraseid intiimorganisatsioone kui Eestis. On olemas iga teaduskonna juures vastava teaduskonna selts ja nende peasisid on korraldada referaate ja ekskursioone.

Vaene on ka Belgia üliõpilaskond laulude poolest ja lauldakse ikka enamasti üht ja sama laulu. Suhtumine naisüliõpilasse on hea ja üldiselt ei ole tunda, et oleks suurt vahet mees- ja naisüliõpilase vahel.

Igal ülikoolil on oma pidupäevad ja neid on enamasti kaks: ülikooli algus ja aastapäev. Toon siin ainult näitena, kuidas peab oma aastapäeva Belgia aristokraatsem Brüsseli ülikool. Algab see pärja panemisega ülikooli asutaja mälestussambale, mis asub ülikooli ees, hiljem on aulas väike kõne rektori poolt ja siis hiljem kogunevad kõik üliõpilased kokku korteežiks — karnevalile. Iga teaduskonna üliõpilased on eraldi grupis ja iga tea-

duskond püüab end välja paista lasta mõnesuguse üllatusega. Maskeeritakse ennast. Toodakse isegi omad orkestrid, autod, ratsahobused jne. See kõik on võimalik, sest rikkamate inimeste lastel rahapuudust ei ole. Ja siis läheb ligi 2000-line üliõpilaskorteež läbi linna peatänavaid, lauldakse, vilistatakse ja tehakse igasugust nalja.

Sel päeval on üliõpilasele kõik lubatud ja politsei võimu tal karta ei ole. Sel päeval juuakse prii õlut ja keegi ei hakka ennast maksimisega vaevama. Rahvas juba teab, et kui sel päeval istub üliõpilane kortsis? Tema juurde lauda, et temal tuleb siis arve maksta. Kui ei ole maksjat, siis võetakse müts ja tehakse korjandus rahva seas ja tasutakse arve.

Rahvas ei vaata sugugi säärase nalja peale pahaselt ja ütleb, et nad on noored ja neil on õigus lõbutseda.

Peamiselt on siin olemas hüüdsõna üliõpilasel „et kui oled veel üliõpilane, siis mölla ja lõhu“ aga „kui on ülikool läbi, siis tööle!“ Ja ei ole siis ime, kui Belgia üliõpilast tuntakse suure mürgeldajana. Belgia üliõpilaskonna elu ei ole terve, ja ei ole loota et see üldse paraneb. Üliõpilastel on vaenulised vahekorrad teiste ülikooli üliõpilastega ja põljusi on kolm: 1) Tüli flaamlaste ja valloonlaste vahel, 2) Sobimatus katoliiklastega ja 3) vabamõtteliste teotsemised, kellede keskoht asub Brüsseli ülikoolis.

Mis puutub Eesti üliõpilastesse, siis on neid seni siin vähe õppinud ja samuti vähesed lõpetanud. Millegipärast eelistavad enamjagu Eesti üliõpilasi minna õppima Prantsusmaale.

Käesoleval ajal õpib ligi 15 üliõpilast, neist enamjagu koolitavad ennast ise ja on arusaadav, et neil venib õppimine seetõttu pikemale.

Elmar Kalman.

Üldüliõpilaskondlikust vahekohtust.

Mitmet puhku on viibatud tarvitusel, luua mingisugune instituut, mis lahendaks üliõpilaskonna liikmete vahelisi riiuasju vähemalt sel määral, et iga väiksema tüülasja ja kas või morsikliasi pärast ei minidaks politseiniku ja rahukohtuniku kaudu meie ajakirjandusele head närimismaterjali pakkuma.

Kui võrd ja kui ulatuslikult oleks sellise instituudi teostamine võimalik?

Mõnede ringkondade poolt on isegi püstitatud võimalus — teostada üldüliõpilaskondlik vahekohtu instituut — panna kogu üliõpilaskond omavaheliste tüli- ja auasjade lahendamise ühise mooduse alla, teha

au- või vahekohtu kord kõigile sunduslikuks.

Teatavasti organiseeritud üliõpilaskonnast suurem osa on säärast au- või vahekohtu korda tunnustanud oma liikmete enesevaheliste õienduste kohta. Kõsimus seisab selles, kas on teostatav ja võimalik selle auasjade lahendamise korra laiendamine kogu üliõpilaskonnale, nii et üliõpilane peab paratamatult vastu võtma iga väljakutse teise Tartu Üliõpilaskonna liikme poolt. Demagoogiliselt ju oleks asi lihtne. „Tarvitseb vaid välja töötada ja vastu võtta vastav asjaajamise kord, see maksta panna, ja kogu Tartu üliõpilaskond oleks

päästetud mitmestki väärnähtusest mis ei ole kasulik üliõpilaskonna prestiižile.“ Ometi näib, et säärane üldcomment üliõpilaskonna kogulatuses autasu ja satisfikatsiooni üldsustamise ja ühtlustamise mõttes on praegu vaevalt läbiviidav.

Ülepääsmatuid raskusi toovad kõigepealt põhimõttelised lahku-minekud autasu mõiste küsimuses. Üldine auasjade ajamise kord, kui niisugune maksta pannakse, peaks maksta kõigi, nii organiseeritud kui organiseerumatute, meeste kui ka naiste, korporantide kui ka seltsiliikmete vahel. Lugu on aga nii, et meie üliõpilaskond on oma arvult niivõrd ulatuslik, ksv! ksv! on

pärit kõige erinevamatest kihtidest, et sellise üldkohustusliku, ühise auasjade lahendamise korra maksmapanek tegelikult tooks enesega suuremaid segadusi ja sekeldusi kui praegune selle puudumine.

Iga **kartell** ja vastav vahekord peab eneses postuleerima kartellis olevate ksv! ksv! **seltskondliku läbikäimise paratamatust**. Ei ole ju auasja ajamine lõppude lõpuks muud kui kahe vastase rikkiläänud vahekorra restaureerimine. Aukohus on ise kõigepealt instituut, mille kaudu rikked selgitatakse, kuid nende selgitamiste siht ise on paratamatu vahekorra uuesti loomine. Ei saa siis lihtsalt põhimõtteliselt kohustuslikuks teha igale eesti üliõpilasele, et ta eesti üliõpilase väljakutse peaks tingimata vastu võtma. Üliõpilased võivad ühist omada ainult niipalju, et nad mõlemad on nime pidi üliõpilased, kuid ei tunne kunagi vajadust mingisuguse seltskondliku läbikäimise järele, kuna konflikt ise võib olla väga juhuliselt teostunud. Kui aga ei ole teostunud ühine seltskondlik võrdsete tõekspidemetega tervik, ei saa seda ka auasjades sama šabloni alla paigutada.

On ju küll püstitatud väide, et iga mehega, olgu ta mis seltskonnast või rahvusest tahes, kui ta aga on a u m e e s, tuleb ajada auasju. Seda loosungit tuleb pidada demagoogiliseks. Sest milline kriteerium otsustab igal juhul, kas on tegemist aumehega või mitte? Kui näit. ma nimetaksin kedagi ksv!-t „mitte aumeheks“, ja ta mulle selle eest väljakutse saadab, ei saaks ma seda väljakutset vastu võtta — kui tahan truu olla oma seisukoha avaldusele. Organiseeritud üliõpilaskonnas võetakse väljakutse ka **sellel** juhul vastu, sest vastav organisatsioon tagab iga oma liikme autasuvõimsuse. Kuid ülikooli matriklis olek ei taga seda igakord mitte, nagu kogemused näitavad, ja neid isiklikult tunnen. Kui väljakutse saajale enesele aga jäetakse igakordne vaba otsustamine, kas ta loeb väljakutse saatjat aumeheks või mitte, siis on sellega võimald. uus pind uuteks konfliktideks.

On ka põhiliselt vale seisukoht, et **iga aumees** tõesti peab ajama **auasju aukohtu** korras.

On teada, etosa üliõpilasingkondi põhimõtteliselt ei tunnusta mingisugust aukohtu. Isegi mõned üliõpilasorganisatsioonid täiesti eitavad selle vajadust. Ilmavaade on ilmavaade ja on kombeks võetud teise ilmavaadet respektierida.

Raske olukord on ka nais-ksv!-ga autasu alusel asjade ajamisel. Ei kõlba kavaleeril daamiga riielda teiste juuresolekul ja naine autasunõudja seisukorras peab nii-kui-nii olema **autasusaaja**. Ma saan aru täiesti neist seisukohtadest, mis keelavad teinekord isegi üldisesse vahekohtusse minemist otseselt naisüliõpilasega, kui seda ei representeerü tema asemel kavaleeri kohustus enese peale võtnud mees.

Kuid siin ongi võib-olla see olulisem põhialus, kust peaks välja minema üldüliõpilaskondliku vahekohtu, mitte aukohtu probleemi lahendamine.

Nimelt ma teen käesoleval juhul nende mõlemate mõistete vahel seda vahet, et aukohtu instituudi ülesanne on katkestatud suhete uuesti jaluleseadmine kahe isiku ulatuses, kuna vahekohus võib piirduda vastastikuste vahekordade selgitamise ja lahendamisega, ilma et seltskondliku vahekorra restaureerimine tema peasiht oleks.

Kui üldüliõpilaskondlikust vahekohtust kõnelda, siis ma arvan just vahekohut sellisena, mille ülesanne on üksikuil juhtudel asendada tsiviilkohtu, mitte aga pretendeerida kõike kohustava aukohtu sundivusele.

Praegune akadeemiline kohus, mis võiks täita seda ülesannet, võiks saada näit. vastavalt reformeeritult puht üliõpilaskondlikuks instituudiks. See teotseks kas või ainult neile, kes ei kuulu K! K!de (konvendi kohtute) võimupiiridesse.

Kui aga tahaksime lisaks sellele lõppideaalina näha eesti üliõpilaskonna kokkukuuluvuse niisuur tihedust, et iga kahe üliõpilaskonna liikme vaheline seos nõudleks peale selle ka isikliku autasu aluslikku või auasja aluslikku läbikäimist, siis peaksime silmas pidama neid tegureid, mis selles asjas takistavad või ühele ehk teisele poolele suuremaid raskusi sünnitavad. Näit. organiseeritud ja orga-

niseerumatute üliõpilaste omavahe- liste tüliasjade lahendamise üheks suureks takistuseks on see **karistusinstituut**, mis on meil enamasti seotud vastavate isiklikkude konfliktide alusel tekkinud korrarikumiste kohta veel organisatsiooni või selle organi seisukohavõtul. Suurem osa organiseeritud ksv! ksv!, kes aukohtu alusel organiseerumatuga oma asju ajavad, riskerivad mitte ainult aukohtu otusega, vaid ka selle karistusega, mida sellekohased instituudid määravad vastava aukohtu protokollil või otsuse põhjal.

Organiseerumatu ksv!-l sellist instituuti ei ole koormamas.

Ka organiseeritud ksv!-jaile vahel võib väga takistavaks tõkestuseks olla aukohtute ja vahekohutute kordade erinevused.

Ilma üht või teist kritiseerimata, olgu näitena kas või seegi asjaolu, et karistust määrava instituudi materjaliks on mõningais organisatsioonides vastava vahekohtu-aukohtu **protokoll**, ilma et aukohtu enese otsust üldse arvestataks, vaid ainult tegelik asjakäik võetakse vaatlusele, kuna teist liiki organisatsioones arvestatakse ainult **otsuse** ja selle fiktsiooniga, ilma tegeliku asjakäiku üldse teatavaks võtmiseta.

Auasja ajamisel tekivad siis ka sellest eri nõuded ja harjumused.

Kui tahaksime soodustada üldüliõpilaskondliku vahekordade lahendamise juhul au- ja vahekohutute korda, siis peaks kaalumisele võtma kõigi nende maksvate kodukordade üldsusele kohandamise võimalused.

Isiklikult arvan, et üldüliõpilaskondliku vahekorra loomise alal oleks vahest ainuke võimalus midagi tunduvalt ära teha, see, et kõigile kättesaadavaks tehakse teatud aukohtu kord ehk korrad, mille põhjal Üliõpilaskond küll võib soovitada asju ajada, kuid mis ei tarvitse olla kohustuslikud.

Sellest hoopis lahus aga tuleb hoida võimalus ja tarvidus, et neiks juhtudeks, kus nüüd rahu-kohtuniku juures käiakse morsiklaaside jne. pärast loodaks Edustuse juurde instituut, mis asju ajaks ilma advokaatide ja kohtukuludeta.

Juhan Libe.

Akadeemilisi teateid.

Rektori ja üliõpilasprorektori valimised.

Teisipäeval, 17. nov. toimusid rektori ja üliõpilasasjade prorektori valimised.

Rektoriks valiti järgneva kolme aasta peale senine rektor prof. Joh. Köpp. Rektori kandidaatidest said häält (sulgudes on toodud vastava kandidaadi ülesseadjate arv): prof. J. Köpp (96) — 105 h. poolt ja 1 h. vastu, prof. P. Kogerman (1) — 15 h. p. ja 91 h. v., prof. H. B. Rahamägi (1) — 5 h. p. ja 101 h. vastu, prof. P. Köpp (1) — 6 h. p. ja 100 h. v., prof. J. Stamm (1) — 6 h. poolt ja 100 h. v., prof. J. Mark (1) — 7 h. p. ja 99 h. v., prof. K. Konik (1) — 10 h. p. ja 96 h. v., prof. J. Uluots (1) — 12 h. p. ja 93 h. vastu, prof. H. Koppel (1) — keeldus kandideerimast.

Prorektoriks valiti senine õigusteaduskonna dekaan prof. Jüri Uluots. Kandidaatidest said häält: prof. H. Koppel (üles seadsid 26 h.) — keeldus kandideerimast, prof. J. Uluots (37) — 59 h. poolt ja 48 h. vastu, prof. K. Konik (15) — 28 h. p. ja 79 h. v., prof. P. Kogerman (20) — 32 h. p. ja 75 h. v., prof. H. B. Rahamägi (3) — 15 h. p. ja 92 h. v., prof. P. Köpp (1) — 7 h. p. ja 100 h. vastu, prof. A. Lüüs (1) — 13 h. p. ja 94 h. v., prof. A. Mathiesen (1) — 14 h. p. ja 93 h. v., prof. J. Mark (1) — 11 h. poolt ja 97 h. vastu, prof. J. Mägi (1) — 10 h. poolt ja 97 h. v., prof. A. Valdes (2) — 13 h. p. ja 94 h. vastu.

ARK tegevusest.

Viimasel ARK peakoosolekul 6. nov. 1931 valiti ARK juhatus, mis kujunes järgmiseks:

esimees Harald Raudsepp, abiesimees Eduard Kurmaa, kirjatööm. Robert Tasso, abikirjat. Ilse Steinberg, abikirjat. Agnes Mägi, laekahoidja Evald Tikenberg, ametiata liige Ilmar Tõnisson.

Ühtlasi oli koosolekul kõne all töökavalisi sihtfooni. Kuna ühingu töö säärane, mis nõuab pikemaajalist tegevust — tuleb sellele vastav töökava välja töötada just pikema aja kohta. Et üksikküsimustes saada vajalikku materjali, on vaja luua osakondi suuremates linnades, kus rohkem akadeemilist peret ja maakondades katsuda moodustada usaldusmeeste võrk, mille kaudu saaks hankida materjali olukorra kohta maal.

Vahetumalt tuleb silmas pidada nähtusi meie hariduspolitiikas. Teostada 24. veebruaril kultuurpropaganda lend. Selle ostarbekohaseks läbiviimiseks kokku kutsuda uued maakondlikud koosolekud, millest saadud materjal oleks andmeks tööle. Rahvusküsimuse teaduslikuks käsitlemiseks kuulutada välja auhinnaöö 1. det. s. a. Oma sihtide levitamiseks välja anda Üliõpilaslehe erinumbr 24. veebruaril 1932. a. Selleks valiti toimetuse kuhu kuuluvad ksv!! R. Söber, E. Roos ja E. Roger.

Otsustati nõukogu hooleks jätta seisukoha võtmine Loomingu asjus, millise küsimuse üles tõstis ajakirjanduses Eesti Rahvuslaste Klubi.

Mainima peab veel ksv! Ed. Siitsa referaati: „ARK liikme ülesandeist“ — mis üksikasjalisemalt neile ülesannetele tähelepanu juhtis — mis täita tuleb akadeemilisel kodanikul.

ARK poolehoid kasvab. Praegu on liikmete pere tõusnud üle kolme saja.

Üliõpilasile õppur-sõdureile,

kes priikooli saamiseks õigustatud või kelle priikooli saamine Hariduse-sotsiaalministeeriumi poolt pikendatud, on neil päevil määratud õppemaksu tasumiseks ja õppeabinõude rahaks pro 1931. a. II sem. Kr. 2522. Samuti on määratud 24 üliõpilasele õppur-sõdurile, kelle edasisaamise palved ülikooli valitsus toetanud, krediiti Kr. 1447.

21 üliõpilase palved ei ole Hariduse-sotsiaalministeerium võimalikuks leidnud rahuldada. Neile võimaldab ülikooli valitsus tasuta õppemaksu kuni 5. detsembrini. Selleks tähtjaks miitetasumisele järgneb eksmatrikuleerimine.

Diploomitud edasiõppijaiks

kinnitas ülikooli valitsus, vastavalt õigusteaduskonna ettepanekule: Ak-sel Mei — administratiivõiguse alal, Artur Mägi — riigiõiguse alal ja Adolf Perandi — Eesimaa õiguse ajaloo alal.

Tähelepanu!

»Üliõpilaslehe« käesoleva semestri viimane number ilmub 12. ja 15. det. vahel. Lgp. tellijad, kes seks ajaks Tartust lahkuvad, teatagu oma aadress, et vältida numbriga kaotaminekut.

Teiste õppejõudude ja assistentide esinduse valimine.

Kui ülikooli nõukogus on otsustamisel asjad, mis otsekohta ei erii puutuvad teisesse õppejõududesse, peale professorite ja dotsentide, või assistentide, siis kutsutakse nõukogusse igakord nende asjade otsustamisel hääleõigusega osa võtma kolm esindajat nende õppejõudude ja assistentide seast.

Nende esindajate valimiskoosolekul käesoleva a. novembris valiti esindajateks hr. Aleks. Määr, E. Vau ja H. Arro ning esindajate kandidaatideks pr. Aleksandra Määr, assistendid A. Steinberg ja K. Orviku.

Üliõpilasorganisatsioonide aastapäevi.

2. detsembril — EÜS. Põhjala (aastapäeva pühitseatakse 29. nov.).
3. detsembril — korp! Revelia.

Kõik kolm on juba varem diplomitud edasiõppijatena ülikooli juures teotsenud ja oma õppimises püsivust ning edu üles näidanud.

Ülikooli isiklik koosseis,

mis tavaliselt igal aastal ülikooli aastapäevaks välja antud, ilmub müügile mõni päev enne aastapäeva.

Koosseis sisaldab andmeid õppejõudude, assistentide, ametnikkude, teaduslikkude stipendiaatide, diplomitud edasiõppijate, Üliõpilaskonna Edustuse, üliõpilasorganisatsioonide ja üliõpilaste kohta. Samuti leiduvad temas mitmesugused statistilised andmed (peale õppejõudude veel üliõpilaste jaotus teaduskondade, rahvuse, sugupoole jne. järele) ning aruanded üliõpilaste arvulise koosseisu ja selle muutuste kohta 1. det. 1930 — 1. det. 1931. a.

Ülikooli isiklik koosseis lastakse müügile Akad. Kooperatiivis ja ülikooli portier juures.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 kr. aastas, 1½ kr. semestris.

Vastutav toimetaja: Erika Veidenbaum. Tegevtoimetaja: Bertram Karro. Liikmed: Lilly Mihhels, Jaan Ots. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Üliõpilased!

See kuulutus on Teile . . .

Teile on vaja tervist, sitkust ja saledust. Seda annavad kõige rohkem kaerahelvetest valmistatud toidud.

Seni tarvitasid kaerahelbeid ainult haigemajad ja sanatooriumid haigete kosutamiseks. Nüüd on aga meie suurveski kodumaised kaerahelbed nii head ja odavad, et neid võite tarvitada ka igapäevaseks maitsevaks ja tervislikuks toiduks.

Aga ainult meie värsked kaerahelbed . . .

Suurveski
J. Puhk ja Pojad.

Tartu Triikpesu Vabriku pesu- ja töökoda

TARTUS, SÖÖGITURG 4, TELEFON 2-22.

Korraliku väljatöötamise peale paneme erilist rõhku.

Soovikorral tehakse pesu juures igasuguseid parandusi.

Pestakse ja triigitakse kantud pesu

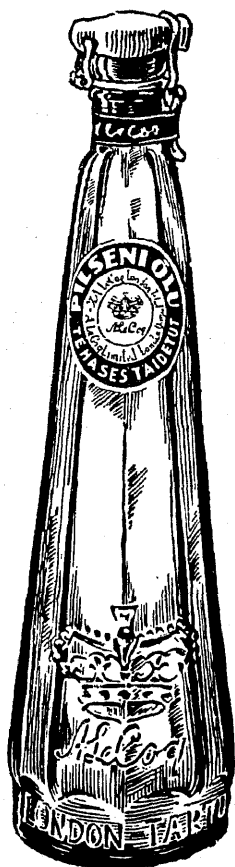
järgniste tööhindadega:

Pikeekrae . . . 6 senti	Rinnaesine . . . 15 septi
Püst- ja nurkkrae 10 „	Triiksärk . . . 35 „
Mahapöör. „ 12 „	Frakisärk . . . 45 „
Mansetid . . . 15 „	

Kantud pesu võetakse pesemiseks vastu:

Söögiturg nr. 4, II k., T. Triikpesu Vabrikus.
Rüütli tänav 11 „Hoff-Man's Method“ kiirpressimistökojas.
Riia tänav 41 „Hoff-Man's Method“ kiirpressimistökojas.
Vene tän. 12 / Narva tän. 40 / Raekoja tän. 19.

Peale selle liht- ja voodipesu ning aknakardinate pesemine ajakohaste tööhindadega.

A.-s. A. LE COQ'i

London - Tartu

õllevabriku

õlu ja porter

ning keedetud mõdu, limonaad, sooda, selters —
tuntud headuses.

Kui olete kunagi tahtnud
ravitseda oma näonahka
— siis

tehke seda nüüd

— kreemidega

1) Tedresan

vinnide ja naha —

Mõjuv vahend plekkide
kõrvaldamiseks.

Hind 80 s.

2) Regina Extra rasvaga

Elustab näonahka, annab sellele värsket ja
õrna jume.

Hind 50 s.

3) Regina Extra rasvata

Laialdast tunnustust leidnud parima puudri-
alusena.

Hind 50 s.

Soovitame oma laboratooriumi saadusi:
Eau de Cologne — kolmekordne, lilleõhnaga
Lõhnaõlid — suures valikus
Juustevesi — Grinol-Hitz, Vegetal jne.

A.-s. Prov. Jul. Lill'i

RÜÜTI tän. 10. Narva tän. 6.

Üliõpilaslehe

toimetus ja talitus

Avatud teisip. ja laupäeval
kella 15—16.

Üliõpilasemaja III kord.

★

Saadaval 1914, 1915, 1916,
1920—1930 aastakäigud ja
üksiknumbreid.

★

Kaasvõitlejad!

Mõtelge „Üliõpilaslehe“ tellimi-
sele 1932. a. I semestriks.

EESTI
RAHVUSGRAAFIKATUKOGU

Hind 30 senti.